

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

**Snabbare processer enligt
miljöbalken för att stärka det
militära försvaret**

Dnr KN2024/01391

Juni 2024

Innehåll

Innehåll	2
1 Promemorians huvudsakliga innehåll	4
2 Författningsförslag	6
2.1 Förslag till förordning (2024:000) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter	6
2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	11
2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	12
2.4 Förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter	13
2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter	14
2.6 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)	15
2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)	18
3 Det militära försvaret behöver ges förutsättningar att utöka och anpassa sin verksamhet	19
4 Tillstånds- och anmälningsplikt för försvaret enligt miljöbalken	20
4.1 Mål, hänsynsregler och hushållning	20
4.2 Miljöfarlig verksamhet	21
4.3 Vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken	22
4.4 Tillstånds- och tillsynsmyndigheter	22
4.5 Tillsyn, egenkontroll och rapportering	23
5 EU-rättsliga och andra internationella krav	24
5.1 MKB-direktivet	24
5.1.1 Syfte och huvudsakligt innehåll	24
5.1.2 Genomförande i svensk rätt	25
5.1.3 Möjlighet till undantag från vissa processuella regler	26
5.2 Århuskonventionen	27
5.3 Esbokonventionen	28
5.4 Nato	28
6 Förslag och bedömningar	29
6.1 Anmälan i stället för tillstånd	29
6.2 Vilka myndigheter bör omfattas av förslaget?	29
6.3 Vilka verksamheter bör omfattas av de nya bestämmelserna?	30
6.3.1 Flygplatser	31
6.3.2 Skjutfält och skjutbanor	34

6.3.1	Lagring av bränslen och andra kemiska produkter	36
6.3.2	Hamnar	39
6.3.3	Vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet.....	40
6.4	Ändring av villkor eller bestämmelser i befintliga tillstånd	41
6.5	Förhållandet till andra förordningar	41
6.6	Krav på skyndsam handläggning.....	43
6.7	Undantag från vissa processuella regler	47
6.8	Överlämnande till regeringen	50
6.9	Egenkontroll och förberedelse inför kommande tillståndsansökningar	50
6.10	Miljörapport	51
6.11	Ersättningsfrågor och rådighet	52
6.12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	53
7	Konsekvensutredning.....	55
7.1	Problembeskrivning och syfte	55
7.2	Förslagen i korthet.....	55
7.3	Nollalternativ	56
7.4	Konsekvenser för att stärka försvarsberedskapen.....	56
7.5	Konsekvenser för människors hälsa och miljön	57
7.6	Statsfinansiella konsekvenser	59
7.6.1	Risk för nya förutsättningar för verksamheten.....	59
7.6.2	Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk	59
7.6.3	Försvarsinspektören för hälsa och miljö.....	59
7.6.4	Regeringskansliet	60
7.6.5	Domstolar och länsstyrelser.....	60
7.7	Förenlighet med EU-rätten och andra internationella regler	61

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

Försvarets verksamheter bedrivs med målet att ha förmåga att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Ärenden enligt miljöbalken som har initierats av Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk måste kunna handläggas snabbare så att myndigheterna ges bättre förutsättningar att öka övningsverksamheten och stärka det militära försvaret. Därför föreslås en tidsbegränsad förordning som innebär att befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält som är tillståndspliktiga ska kunna ändras efter en anmälan. För ett nytt skjutfält eller en ny anläggning för kemiska produkter som i dagsläget omfattas av tillståndsplikt, ska det finnas möjlighet att i stället göra en anmälan. För skjutfälten ska en förutsättning för en sådan anmälan vara att verksamheten ska bedrivas på eller i anslutning till ett område där liknande verksamhet har bedrivits tidigare.

Det föreslås också bestämmelser som ska innebära en mer skyndsamt hantering av en anmälan. Om ärendet är brådskande ska tiden för yttrande från myndigheter, organisationer och enskilda få förkortas. Det ska ställas krav på att försvarsinspektören för hälsa och miljö handlägger ärenden om anmälan som omfattas av den tillfälliga förordningen skyndsamt och meddelar beslut så snabbt som möjligt och senast sex veckor efter det att anmälan kom in. Om anmälan avser ett nytt skjutfält eller en ny anläggning för lagring eller annan hantering av kemiska produkter som är undantagen från krav på tillstånd och i stället omfattas av anmälningsplikt enligt den tillfälliga förordningen ska dock myndigheten få meddela sitt beslut senast inom tolv veckor från det att anmälan kom in. Om försvarsinspektören för hälsa och miljö inom en viss tid har förelagt om komplettering ska respektive tidsfrist räknas från dagen då bristen avhjälpes. Om handläggningen kräver det kan tidsfristen förlängas med två veckor.

I samband med en anmälan av ändring av en verksamhet som i dagsläget är tillståndspliktig föreslås tillsynsmyndigheten även få rätt att upphäva eller ändra villkor eller andra bestämmelser som tillståndspliktigheten tidigare har meddelat, om de tidigare villkoren eller bestämmelserna har ett samband med ändringen.

Det föreslås också en möjlighet att ansöka om undantag från bestämmelserna om specifik miljöbedömning, om att en ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning, om krav på bedömning av betydande miljöpåverkan och om begränsning av anmälningsplikten för vissa verksamheter. Det kan till exempel vara fråga om en ändring av en verksamhet som behöver genomföras skyndsamt. Om förutsättningarna för undantag är uppfyllda, och ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten, ska myndigheten få besluta om undantag från kravet på gränsöverskridande samråd. Möjligheten ska omfatta de verksamheter och åtgärder som kan anmälas enligt den tidsbegränsade förordningen.

Den som gör en anmälan enligt den tillfälliga förordningen för en verksamhet som åter blir tillståndspliktig när förordningen upphör att gälla ska kunna fortsätta bedriva verksamheten med stöd av den gjorda anmälan i ytterligare 24 månader. Om en tillståndsansökan ges in inom två år efter den tillfälliga förordningen upphört gälla ska verksamheten få fortsätta att

bedrivs till dess att ansökan om tillstånd har prövats slutligt, om inte tillståndsmyndigheten beslutar något annat.

Om Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk anmäler en ny verksamhet eller om en ändring av en verksamhet enligt den tillfälliga förordningen ska myndigheten förbereda sig och dokumentera det som behövs för en kommande ordinarie tillståndsansökan.

Det föreslås slutligen att Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter i större utsträckning ska omfattas av anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt även efter att den tillfälliga förordningen upphör att gälla.

Den tillfälliga förordningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt hösten 2024 och upphöra att gälla efter fem år.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till förordning (2024:000) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter

Härigenom föreskrivs följande.

- 1 §** Förordningen är meddelad med stöd av
- 1 kap. 5 § miljöbalken i fråga om 10–15 och 18 §§,
 - 9 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 2–4 §§,
 - 26 kap. 20 a § miljöbalken i fråga om 17 § första stycket,
 - 26 kap. 20 b § miljöbalken i fråga om 17 § andra stycket, och
 - 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Anmälan i stället för tillstånd

2 § För Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk ska anmälningsplikt gälla i stället för tillståndsplikt enligt 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen (2013:251) för ändring av en flygplats som omfattas av tillståndsplikt B enligt 24 kap. 4 § miljöprövningsförordningen.

Första stycket gäller inte om ändringen innebär en förlängning av flygplatsens banlängd som är 2 100 meter eller mer.

3 § För Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk ska anmälningsplikt gälla i stället för tillståndsplikt enligt 1 kap. 3 § eller 4 § miljöprövningsförordningen (2013:251) för ett skjutfält som omfattas av tillståndsplikt B enligt 30 kap. 1 § miljöprövningsförordningen.

Om det är fråga om en verksamhet som inte har tillstånd gäller första stycket endast om verksamheten ska bedrivas på eller i anslutning till ett område där liknande verksamhet bedrivs eller har bedrivits tidigare.

4 § För Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk ska anmälningsplikt gälla i stället för tillståndsplikt enligt 1 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251) eller 1 kap. 4 § samma förordning för en anläggning för lagring eller annan hantering av kemiska produkter som omfattas av tillståndsplikt B enligt 20 kap. 1 § miljöprövningsförordningen.

Första stycket gäller inte en anläggning för lagring med en kapacitet om 200 000 ton eller mer eller en ändring av en sådan anläggning som innebär en utvidgning om 200 000 ton eller mer.

Förhållandet till andra författningar

5 § Vid en anmälan enligt denna förordning tillämpas bestämmelserna i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och

förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, om inget annat anges i denna förordning.

Anmälan

6 § En anmälan enligt denna förordning ska ges in till försvarsinspektören för hälsa och miljö i så god tid som möjligt innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas. Anmälan ska vara skriftlig och får göras elektroniskt.

Första stycket gäller i stället för 22 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 20 § första och andra meningen förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

7 § En anmälan som avses i 2 och 4 §§ ska utöver vad som anges i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter innehålla de uppgifter som framgår av 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Handläggning av anmälan

8 § Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska på lämpligt sätt och i skälig omfattning ge de statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken tillfälle att yttra sig över en anmälan enligt denna förordning. Om ärendet är brådskande får tiden för yttrande begränsas.

Första stycket gäller i stället för 26 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 22 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

9 § I fråga om en verksamhet eller åtgärd som anges i 2 och 4 §§ ska försvarsinspektören för hälsa och miljö

1. bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och om så är fallet förelägga den myndighet som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd, och

2. vid bedömningen som avses i 1 ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966).

10 § Vid en anmälan om ändring av en verksamhet enligt 2, 3 eller 4 § får försvarsinspektören för hälsa och miljö upphäva eller ändra villkor eller andra bestämmelser som tillståndsmyndigheten tidigare har meddelat för verksamheten, om ändringen av verksamheten har ett samband med de tidigare villkoren eller bestämmelserna.

11 § När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett, ska försvarsinspektören för hälsa och miljö

1. besluta om försiktighetsmått eller förbud enligt miljöbalken,

2. besluta att upphäva eller ändra villkor eller bestämmelser i ett befintligt tillstånd, i frågor som har samband med anmälan,

3. förelägga den som har gjort anmälan om en verksamhet eller åtgärd som avses i 2 eller 4 § i denna förordning eller 25 § 2 förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd att ansöka om till-

stånd enligt 26 a § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, eller

4. i övriga fall besluta att ärendet inte leder till någon åtgärd från försvarsinspektörens sida.

Första stycket ska tillämpas i stället för 9 kap. 6 a § och 11 kap. 9 a § andra stycket miljöbalken, 27 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 23 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

12 § Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska handlägga ärenden om anmälan skyndsamt och meddela sitt beslut enligt 11 § senast inom sex veckor efter det att anmälan kom in. Om anmälan avser ett skjutfält enligt 3 § som inte har ett tillstånd eller en anläggning för lagring eller annan hantering av kemiska produkter enligt 4 § som inte har ett tillstånd får dock försvarsinspektören meddela sitt beslut senast inom tolv veckor från det att anmälan kom in.

Om det är nödvändigt på grund av handläggningen eller utredningen i ärendet, får en tidsfrist enligt första stycket förlängas en gång med högst två veckor. Om tidsfristen förlängs ska försvarsinspektören informera den myndighet som har anmält verksamheten eller åtgärden om förlängningen innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

Om försvarsinspektören för hälsa och miljö inom två veckor från den dag då anmälan kom in har förelagt den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, räknas tidsfristen i första stycket från den dag då bristen avhjälpes. Om försvarsinspektörens beslut enligt 13 § om undantag överklagas ska den tid som det tar att pröva det överklagade beslutet inte räknas in i tidsfristen.

Dessa bestämmelser ska tillämpas i stället för 9 kap. 6 c § och 11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken.

Undantag från vissa processuella regler

13 § Försvarsinspektören för hälsa och miljö får inför eller i samband med en anmälan som avses i 2, 4 eller 16 § 1, 3, eller 5 efter ansökan av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk, besluta om undantag från en eller flera av bestämmelserna om

1. krav på bedömning av betydande miljöpåverkan i 25 § 2 och 26 a § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 7 och 9 §§ och 11 § 3 i denna förordning,

2. begränsning av anmälningsplikten i 2 § andra stycket och 4 § andra stycket i denna förordning,

3. specifik miljöbedömning i 6 kap. 20, 23–26, 28–32, 35–37 och 39–44, 46 och 47 §§ miljöbalken, och

4. att en ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning i 22 kap. 1 § 3 miljöbalken.

Undantag får endast beviljas om verksamheten eller åtgärden enbart avser försvaret och en tillämpning av en eller flera av bestämmelserna skulle få en negativ inverkan på försvaret. En ansökan om undantag ska handläggas skyndsamt.

Om förutsättningarna i andra stycket är uppfyllda och verksamheten eller åtgärden omfattas av krav på samråd med andra länder får

försvarsinspektören även besluta om undantag från 6 kap. 33 § miljöbalken om ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten.

14 § Om ett undantag enligt 13 § görs från kraven på miljökonsekvensbeskrivning i 6 kap. 28 och 35 §§ miljöbalken ska underlaget för anmälan i stället uppfylla de krav på innehåll som framgår av 25 § 1 förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 20 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

15 § En ansökan om undantag enligt 13 § ska innehålla de uppgifter som behövs för den bedömning som försvarsinspektören för hälsa och miljö ska göra.

Handläggning av andra anmälningspliktiga verksamheter

16 § Bestämmelserna i 6, 8, 11 och 12 §§ ska tillämpas även vid handläggning av en anmälan som görs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk och avser

1. en anläggning för lagring av kemiska produkter som omfattas av anmälningsplikt enligt 20 kap. 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. en anläggning där det hanteras flytande motorbränsle, eller gas avsedd som motorbränsle, som omfattas av anmälningsplikt enligt 23 kap. 2 § miljöprövningsförordningen,

3. en hamn för Försvarsmakten som omfattas av anmälningsplikt enligt 24 kap. 2 § miljöprövningsförordningen,

4. en flygplats som omfattas av anmälningsplikt enligt 24 kap. 5 § miljöprövningsförordningen,

5. en skjutbana som omfattas av anmälningsplikt enligt 30 kap. 2 § miljöprövningsförordningen,

6. en vattenverksamhet som omfattas av anmälningsplikt enligt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, om vattenverksamheten har samband med en miljöfarlig verksamhet som handläggs enligt denna förordning, och

7. en ändring enligt 1 kap. 11 § 1 miljöprövningsförordningen av en verksamhet som avses i 2–4 §§.

Miljörapport och förberedelse för tillståndsansökan

17 § När Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk bedriver verksamhet som har anmälts enligt 2, 3 eller 4 § ska myndigheten varje år lämna en miljörapport till försvarsinspektören för hälsa och miljö.

I miljörapporten ska redovisas dels de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkor i det tillstånd som gäller för verksamheten och ändrade villkor eller villkor om försiktighetsmått som försvarsinspektören har beslutat om i anmälningsärendet, dels resultaten av åtgärderna.

18 § När Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk bedriver verksamhet som omfattas av anmälan enligt 2, 3 eller 4 § ska myndigheten fortlöpande dokumentera uppgifter om verksamheten som enligt 22 kap. 1 § miljöbalken ska ingå i en kommande ansökan om tillstånd.

19 § Bestämmelser om överklagande finns i 18 kap. 1 § miljöbalken.

20 § Bestämmelser om ersättning finns i 31 kap. miljöbalken.

21 § Bestämmelser om rådighet över vatten finns i 2 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamheter.

1. Denna förordning träder i kraft [hösten 2024].

2. Förordningen upphör att gälla vid utgången av [5 år efter det förordningen träder i kraft].

3. En verksamhet som har anmälts enligt 2, 3 eller 4 §§ får bedrivas till utgången av [två år efter det förordningen upphör att gälla], om inte tillsynsmyndigheten eller prövningsmyndigheten beslutar något annat. Om Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk har ansökt om tillstånd för en sådan verksamhet innan utgången av [två år efter det förordningen upphör att gälla] får verksamheten eller åtgärden fortsätta att bedrivas till dess att tillståndsansökan prövats slutligt om inte tillståndsmyndigheten beslutar om något annat. När en sådan verksamhet bedrivs efter att denna förordning har upphört att gälla ska verksamhetsutövaren följa villkor som gäller enligt tillstånd för verksamheten, om de inte har ändrats eller upphävts enligt 10 § och beslut om försiktighetsmått enligt 11 §.

2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska införas en ny paragraf, 20 j §, och närmast före 20 j § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Försvarsverksamheter

20 j §

I förordningen (2024:000) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter finns bestämmelser som avviker från denna förordning.

Denna förordning träder i kraft [hösten 2024].

2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Härigenom föreskrivs att 20 j § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och rubriken närmast före denna paragraf ska upphöra att gälla vid utgången av [5 år efter det den tillfälliga förordningen träder i kraft].

2.4 Förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter ska införas en ny paragraf, 3 a §, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Försvarsverksamheter

3 a §

I förordningen (2024:000) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter finns bestämmelser som avviker från denna förordning.

Denna förordning träder i kraft [hösten 2024].

2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Härigenom föreskrivs att 3 a § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter och rubriken närmast före denna paragraf ska upphöra att gälla vid utgången av [5 år efter det den tillfälliga förordningen träder i kraft].

2.6 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

Häri genom föreskrivs i fråga om miljöprövningsförordningen (2013:251) dels att 20 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 1 kap. 16 §, och närmast före 1 kap. 16 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Försvarsverksamheter

16 §

I 2–4 §§ förordningen (2024:000) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter finns bestämmelser som avviker från denna förordning.

20 kap.

1 §¹

Tillståndsplikt B och verksamhetskod 39.60 gäller för anläggning för lagring eller annan hantering av

1. gasformiga eller flytande petrokemiska produkter, oljor, petroleumprodukter eller brännbara gaser, om anläggningen har kapacitet för lagring av mer än 50 000 ton vid ett och samma tillfälle eller hantering av mer än 500 000 ton per kalenderår,

2. andra kemiska produkter, om lagringen eller hanteringen omfattar mer än 5 000 ton vid ett och samma tillfälle eller mer än 50 000 ton per kalenderår och produkterna

a) enligt föreskrifter som har meddelats av Kemikalieinspektionen har klassificerats med de riskfraser som ingår i faroklasserna ”mycket giftig”, ”giftig”, ”frätande”, ”cancerframkallande”, ”mutagen”, ”reproduktionstoxisk” eller ”miljöfarlig”, eller

b) enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av

b) enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av

¹ Senaste lydelse 2016:1188.

förordning (EG) nr 1907/2006 uppfyller kriterierna för att klassificeras i faroklasserna "akut toxicitet kategori 1", "akut toxicitet kategori 2", "akut toxicitet kategori 3", "specifik organtoxicitet enstaka exponering kategori 1", "specifik organtoxicitet upprepad exponering kategori 1", "frätande för huden kategori 1A", "frätande för huden kategori 1B", "frätande för huden kategori 1C", "cancero-genitet kategori 1A", "cancero-genitet kategori 1B", "cancero-genitet kategori 2", "mutagenitet i könsceller kategori 1A", "mutagenitet i könsceller kategori 1B", "mutagenitet i könsceller kategori 2", "reproduktionstoxicitet kategori 1A", "reproduktionstoxicitet kategori 1B", "reproduktions-toxicitet kategori 2", "farligt för vattenmiljön kategori akut 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 2", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 3", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 4" eller "farligt för ozonskiktet, eller

3. andra kemiska produkter än som avses i 1 och 2, om det i anläggningen lagras mer än 200 000 ton vid ett och samma tillfälle.

För anläggning för Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk gäller tillståndsplikten endast om lagringskapaciteten är 200 000 ton eller mer.

2 §²

Anmälningsplikt C och verksamhetskod 39.70 gäller för anläggning för lagring av

1. gasformiga eller flytande petrokemiska produkter, oljor, petroleumprodukter eller brännbara gaser, om det i anläggningen lagras mer än 5 000 ton vid ett och samma tillfälle,

2. andra kemiska produkter än som avses i 1, om anläggningen avser verksamhet för energiproduktion eller kemisk industri och har kapacitet för lagring av mer än 1 ton vid ett och samma tillfälle och

a) någon produkt enligt föreskrifter som har meddelats av Kemikalieinspektionen har klassificerats med de riskfraser som ingår i faroklasserna ”mycket giftig”, ”giftig”, ”frätande”, ”cancerframkallande”, ”mutagen”, ”reproduktionstoxisk” eller ”miljöfarlig”, eller

b) någon produkt enligt förordning (EG) nr 1272/2008 uppfyller kriterierna för att klassificeras i faroklasserna ”akut toxicitet kategori 1”, ”akut toxicitet kategori 2”, ”akut toxicitet kategori 3”, ”specifik organtoxicitet enstaka exponering kategori 1”, ”specifik organtoxicitet upprepad exponering kategori 1”, ”frätande för huden kategori 1A”, ”frätande för huden kategori 1B”, ”frätande för huden kategori 1C”, ”cancerogenitet kategori 1A”, ”cancerogenitet kategori 1B”, ”cancerogenitet kategori 2”, ”mutagenitet i könseller kategori 1A”, ”mutagenitet i könseller kategori 1B”, ”mutagenitet i könseller kategori 2”, ”reproduktionstoxicitet kategori 1A”, ”reproduktionstoxicitet kategori 1B”, ”reproduktionstoxicitet kategori 2”, ”farligt för vattenmiljön kategori akut 1”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 1”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 2”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 3”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 4” eller ”farligt för ozonskiktet”, *eller*

3. andra kemiska produkter än som avses i 1 och 2, om det i anläggningen lagras mer än 50 000 ton vid ett och samma tillfälle.

b) någon produkt enligt förordning (EG) nr 1272/2008 uppfyller kriterierna för att klassificeras i faroklasserna ”akut toxicitet kategori 1”, ”akut toxicitet kategori 2”, ”akut toxicitet kategori 3”, ”specifik organtoxicitet enstaka exponering kategori 1”, ”specifik organtoxicitet upprepad exponering kategori 1”, ”frätande för huden kategori 1A”, ”frätande för huden kategori 1B”, ”frätande för huden kategori 1C”, ”cancerogenitet kategori 1A”, ”cancerogenitet kategori 1B”, ”cancerogenitet kategori 2”, ”mutagenitet i könseller kategori 1A”, ”mutagenitet i könseller kategori 1B”, ”mutagenitet i könseller kategori 2”, ”reproduktionstoxicitet kategori 1A”, ”reproduktionstoxicitet kategori 1B”, ”reproduktionstoxicitet kategori 2”, ”farligt för vattenmiljön kategori akut 1”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 1”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 2”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 3”, ”farligt för vattenmiljön kategori kronisk 4” eller ”farligt för ozonskiktet”,

3. andra kemiska produkter än som avses i 1 och 2, om det i anläggningen lagras mer än 50 000 ton vid ett och samma tillfälle, *eller*

4. produkter som avses i 1–3 om de lagras av Försvarmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk och tillstånd inte krävs enligt 20 kap. 1 §.

Denna förordning träder i kraft [hösten 2024].

2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

Häri genom föreskrivs

dels att 1 kap. 16 § miljöprövningsförordningen (2013:251) ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 1 kap. 16 § ska utgå.

Denna förordning träder i kraft [5 år efter det den tillfälliga förordningen träder i kraft].

3 Det militära försvaret behöver ges förutsättningar att utöka och anpassa sin verksamhet

Den 15 december 2020 beslutade riksdagen om propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). I propositionen konstaterade regeringen mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget att det militära försvaret fortsatt behöver stärkas och den operativa förmågan öka. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det militära försvarets huvuduppgift ska vara att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Denna målsättning förutsätter att Försvarsmaktens förband övar mer än vad de har gjort tidigare.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en folkrättsstridig, oprovocerad och oförsvarlig fullskalig invasion av Ukraina. Angreppet på Ukraina är även ett angrepp på den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands agerande innebär ett strukturellt och långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det får omfattande och långtgående konsekvenser för Sverige.

Regeringen beslutade den 16 maj 2022 att Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato. Den 5 juli 2022 fick Sverige ställning som inbjuden medlem i Nato under tiden som respektive Natolands parlament ratificerar Sveriges ansökningsprotokoll. Efter Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har Försvarsmakten fått ett kraftigt ökat inflöde av förfrågningar från framför allt Natoländer om internationella övningar i Sverige. Sådana förfrågningar kommer ofta med kort varsel.

Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett så kallat Defence Cooperation Agreement (DCA). DCA-avtalet reglerar de närmare förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Avtalet reglerar bland annat frågor om de amerikanska styrkornas rättsliga status. Därutöver regleras frågor som rätt till tillträde till svenskt territorium, rätt att få använda vissa av Försvarsmaktens anläggningar och områden och rätt att bedriva viss verksamhet till stöd för den egna styrkan och dess personal. Den 18 juni 2024 röstade riksdagen för att godkänna DCA-avtalet och de lagändringar som krävs för att genomföra det. Efter att beslutade författningsändringar trätt i kraft kommer avtalet att börja gälla. Avtalet innebär att Försvarsmakten behöver kunna genomföra ett ökat antal övningar tillsammans med utländska förband. Sverige blev Nato-medlem den 7 mars 2024. De allierades förband kan därmed stödja Sverige fullt ut i enlighet med Natofördraget.

Miljöbalken gäller även för det militära försvarets verksamheter, med de undantag som anges i balken (prop. 1997/98:45 del 1 s. 192). För att Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk ska kunna bedriva en miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som är tillståndspliktig krävs således att verksamheten har tillstånd och bedrivs i enlighet med de villkor som gäller för verksamheten. I annat fall får verksamheten inte bedrivas.

Under 2022 meddelade miljöprövningsdelegationerna avgöranden i 489 ärenden. Handläggningstiden hos miljöprövningsdelegationerna hade en median om 349 dagar under 2022 (för 2020 och 2021 var medianen 236 respektive 299 dagar). Med nu gällande bestämmelser kommer inte nya beslut om tillstånd att kunna vara på plats i tid för att uppfylla de utökade behoven av övning tillsammans med andra länder och förstärkning av försvarets verksamhet som det instabila säkerhetspolitiska läget och Sveriges medlemskap i Nato och DCA-avtalet ger upphov till.

Det finns därför behov av åtgärder som på kort sikt resulterar i snabbare handläggning av ärenden enligt miljöbalken så att Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk får förutsättningar att utöka sin verksamhet.

4 Tillstånds- och anmälningsplikt för försvaret enligt miljöbalken

4.1 Mål, hänsynsregler och hushållning

Miljöbalken innehåller allmänna hänsynsregler. Av dessa framgår bland annat att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Den som bedriver yrkesmässig verksamhet ska i samma syfte använda bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken).

De allmänna hänsynsreglerna gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. När det är fråga om en totalförsvarsverksamhet eller en åtgärd som behövs för totalförsvaret, ska hänsyn tas även till detta förhållande vid avvägningen (2 kap. 7 § miljöbalken). I Sverige innefattar totalförsvaret enligt lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig (1 §). Begreppet totalförsvaret kan därför omfatta en vid krets av verksamheter och åtgärder av både militär och civil art som förutsätter en prövning enligt miljöbalken.

Ett av de allvarligaste miljöhoten av alla är krig. I den mån det krävs för att kunna upprätthålla ett effektivt försvar måste det därför finnas utrymme för att ha andra krav på försvaret än de som gäller samhället i övrigt. Kraven får inte ställas så högt att de mål som fastställts av statsmakterna för totalförsvaret äventyras (prop. 1997/98:45 del 1 s. 193, del 2 s. 25). De krav som behövs för att uppfylla vissa bestämmelser om miljö kvalitetsnormer i 5 kap. ska dock alltid ställas (2 kap. 7 § andra stycket miljöbalken).

I situationer som rör ändrad markanvändning ska hushållningsreglerna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas. I dessa kapitler finns särskilda undantag och företrädesregler för totalförsvaret.

4.2 Miljöfarlig verksamhet

Regler om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter finns i 9 kap. miljöbalken. Regeringen har meddelat föreskrifter om vilka typer av miljöfarliga verksamheter som är tillstånds- respektive anmälningspliktiga i miljöprövningsförordningen (2013:251). Verksamheterna har beteckningen A, B eller C.

Tillstånd krävs för ny A- eller B-verksamhet och för ändring av befintlig sådan verksamhet, om ändringen i sig är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen. Tillståndsplikt gäller även om ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma (1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen). Om ändringen inte är tillståndspliktig är den anmälningspliktig (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen). Tillstånd för A-verksamheter prövas av mark- och miljödomstolarna och tillstånd för B-verksamheter prövas av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer (1 kap. 6 § miljöprövningsförordningen och 3 § förordningen [2011:1237] om miljöprövningsdelegationer).

En tillståndsprövning kräver normalt sett ett relativt omfattande underlag. Regler om vad som ska ingå i en ansökan och i en miljökonsekvensbeskrivning och förfarandet för hur en ansökan handläggs finns bland annat i 6 kap. 19 kap. 4–6 §§ och 22 kap. miljöbalken, med preciseringar i miljöbedömningsförordningen (2017:966) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

C-verksamheter omfattas av anmälningsplikt. En ändring av en anmälningspliktig verksamhet är anmälningspliktig om ändringen har betydelse från störningssynpunkt (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen). Anmälan av en C-verksamhet görs till tillsynsmyndigheten (1 kap. 10 § miljöprövningsförordningen).

En anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet får enligt 9 kap. 6 c § miljöbalken påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Tillsynsmyndigheten kan alltså i det enskilda fallet besluta att verksamheten får påbörjas tidigare eller att påbörjandet inte får ske förrän senare, allt beroende på vad som är nödvändigt för att myndigheten ska kunna ta ställning till behovet av förelägganden om försiktighetsmått (prop. 2004/05:129 s. 92 och 93). Om tillsynsmyndigheten inte beslutat om längre igångsättningstid, inte förbjudit verksamheten eller inte fattat något beslut alls kan den anmälda verksamheten startas när sex veckor passerat sedan anmälan lämnades in. Som nämnts ovan har verksamhetsutövaren emellertid inget skydd mot senare förelägganden eller förbud som baseras på t.ex. de allmänna hänsynsreglerna. En anmäld verksamhet omfattas nämligen inte av sådan rättskraft som enligt 24 kap. 1 § miljöbalken gäller för ett lagakraftvunnet tillstånd.

Reglerna för tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter är desamma för försvarsverksamheter som för andra verksamheter.

4.3 Vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken

En vattenverksamhet är enligt miljöbalken som huvudregel tillståndspliktig (11 kap. 9 § miljöbalken). Det finns ett generellt undantag som innebär att det inte behövs anmälan eller tillstånd om det är uppenbart att vare sig allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 12 § miljöbalken).

Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd ska krävas att de har anmälts (11 kap. 9 a § miljöbalken). Regeringen har meddelat föreskrifter om anmälningsplikt i 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

Av förordningen om vattenverksamhet följer att vid bedömningen av en anmäld verksamhets påverkan på enskilda intressen ska tillsynsmyndigheten särskilt beakta om det i ärendet finns ett yrkande om särskild tvångs rätt, ersättning eller inlösen (23 § andra stycket).

Anmälningsärenden förutsätts handla om vattenverksamheter som inte påverkar kringliggande fastigheter. Vattenverksamheter som har sådan påverkan ska generellt i stället hanteras genom tillståndsprövning (prop. 2004/05:129 s. 72).

Reglerna för vattenverksamheter är desamma för försvarsverksamheter som för andra verksamheter.

4.4 Tillstånds- och tillsynsmyndigheter

Försvarsinspektören för hälsa och miljö är tillsynsmyndighet för samtliga verksamheter och åtgärder inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt (26 kap. 3 § miljöbalken och 2 kap. 4 § miljö-tillsynsförordningen [2011:13]).

I förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten finns en beskrivning av försvarsinspektörens tillsynsansvar, som innefattar miljö- och hälsoskydd. Försvarsinspektören är inte underställd överbefälhavaren vid tillsyn eller kontroll och ska anmäla till regeringen om det vid tillsynen eller kontrollen konstateras allvarliga brister som trots påpekanden inte har rättats till (21 §).

Tillstånd till miljöfarlig verksamhet som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt prövas av länsstyrelsen (9 kap. 8 § miljöbalken). Tillståndsfrågorna inom länsstyrelserna beslutas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation (3 § förordningen om miljöprövningsdelegationer). Ett sådant beslut kan överklagas till mark- och miljödomstol. När det kommer till frågor om tillstånd som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt ska domstolen inte avgöra målet i sak, utan endast bereda det och sedan överlämna det med eget yttrande till regeringen för prövning (21 kap. 7 § miljöbalken och prop. 1997/98:45 del 2 s. 235). Detta gäller såväl ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som vattenverksamhet.

Anmälan om miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet ska göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö (22 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, 19 § förordningen om vattenverksamhet och

2 kap. 4 § miljötillsynsförordningen). Försvarsinspektörens beslut överklagas till regeringen (18 kap. 1 § 2 miljöbalken).

I miljöbalken anges att den rätt ideella föreningar har att överklaga domar och beslut om bland annat tillstånd inte gäller domar och beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt (16 kap. 13 §).

Enligt lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut kan enskilda och vissa miljöorganisationer ansöka om rättsprövning. Högsta förvaltningsdomstolen prövar ansökningar om rättsprövning. En ansökan om rättsprövning medför inte att regeringens beslut upphör att gälla. Högsta förvaltningsdomstolen kan dock inhibera beslutet. Om Högsta förvaltningsdomstolen finner att regeringens beslut strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna ska beslutet upphävas. Om det behövs ska domstolen återförvisa ärendet till regeringen. Om regeringens beslut inte upphävs, står det fast.

4.5 Tillsyn, egenkontroll och rapportering

Tillsyn enligt miljöbalken ska enligt 26 kap. 1 § miljöbalken säkerställa syftet med balken och föreskrifter som är meddelade enligt balken. Tillsynsmyndigheten ska bland annat

- kontrollera att miljöbalken, föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse,
- underlätta för enskilda att fullgöra sina skyldigheter genom information och liknande verksamhet, och
- fortlöpande bedöma om villkor för miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga.

Den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar sådana åtgärder ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön (26 kap. 19 § miljöbalken).

Om en miljöfarlig verksamhet omfattas av tillståndsplikt ska verksamhetsutövaren varje år lämna en miljörapport till den tillsynsmyndighet som utövar tillsynen över verksamheten (26 kap. 20 § miljöbalken). I miljörapporten ska verksamhetsutövaren redovisa de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i det tillstånd som gäller för verksamheten och resultaten av åtgärderna. Naturvårdsverket har meddelat närmare föreskrifter om vad en miljörapport ska innehålla (NFS 2016:8).

För tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter finns det därutöver särskilda regler enligt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Det ska finnas fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret och dokumenterade rutiner för löpande kontroll av utrustning. Vidare ska verksamhetsutövaren fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljö-

synpunkt. Resultatet ska dokumenteras. Verksamhetsutövaren ska omgående underrätta tillsynsmyndigheten om driftsstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön.

5 EU-rättsliga och andra internationella krav

5.1 MKB-direktivet

5.1.1 Syfte och huvudsakligt innehåll

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU, (MKB-direktivet) finns bestämmelser om miljökonsekvensbedömningar för projekt. Direktivet innehåller bestämmelser som ska säkerställa att en systematisk bedömning av miljöpåverkan genomförs för projekt som på grund av sin art, storlek eller lokalisering medför en betydande miljöpåverkan. För detta ändamål föreskrivs dels tillståndsplikt, dels krav på en bedömning av deras påverkan innan tillstånd ges.

Enligt direktivet (artikel 1.2 g) är en miljökonsekvensbedömning ett förfarande som består av

- exploatörens utarbetande av en miljökonsekvensbeskrivning som ska uppfylla vissa krav som anges i direktivet,
- genomförande av samråd nationellt och i förekommande fall gränsöverskridande samråd,
- den ansvariga myndighetens granskning av den information som läggs fram i miljökonsekvensbeskrivningen och eventuell kompletterande information, om så krävs, från exploatören samt all relevant information som inhämtas via samråden,
- den ansvariga myndighetens motiverade slutsats om projektets betydande miljöpåverkan, med beaktande av resultaten av den granskningen, och
- integrering av den ansvariga myndighetens motiverade slutsats i beslut om tillstånd.

I bilaga 1 till direktivet finns en lista över de projekt som alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan och för vilka miljökonsekvensbedömning och tillståndsprövning är obligatorisk.

Bilaga 1 omfattar bland annat

- anläggning av järnvägslinjer för fjärtrafik samt flygplatser med en banlängd av 2 100 meter eller mer (punkt 7a),
- inre vattenvägar och insjöhamnar som medger trafik med fartyg på mer än 1 350 ton (punkt 8a),
- hamnar, lastnings- och lossningskajer som har förbindelse med land och yttre hamnar (med undantag av färjekajer), vilka kan anlöpas av fartyg på mer än 1 350 ton (punkt 8b),
- anläggningar för lagring av olja, petrokemiska eller kemiska produkter med en kapacitet på 200 000 ton eller mer (punkt 21), och

- ändringar eller utvidgningar av projekt som tas upp i bilaga 1, om sådana ändringar eller utvidgningar i sig själva uppfyller de eventuella tröskelvärden som anges i denna bilaga (punkt 24).

I bilaga 2 till direktivet finns en lista över de projekt där medlemsstaterna själva får bedöma från fall till fall eller med tillämpning av gränsvärden eller kriterier, eller en kombination av dessa, om en miljökonsekvensbedömning bör göras.

Bilaga 2 omfattar bland annat

- lagring av fossila bränslen ovan jord (punkt 3e),
- anläggningar för tillverkning och reparation av flygplan (punkt 4h),
- anläggning av flygfält, projekt som inte omfattas av bilaga 1 (punkt 10d),
- byggande av vägar, hamnar och hamnanläggningar, inklusive fiskehamnar, projekt som inte omfattas av bilaga I (punkt 10e, och
- alla förändringar eller utvidgningar av projekt som förtecknas i bilaga 1 eller denna bilaga, vilka redan har godkänts, utförts eller håller på att utföras och vilka kan få betydande negativ inverkan på miljön, ändringar eller utvidgningar som inte ingår i bilaga 1 (punkt 13a).

I fråga om de projekt för vilka en miljökonsekvensbedömning ska göras ställer direktivet krav på att exploitören ska utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning, vars innehåll regleras i bilaga 4. Vilka krav som i det enskilda fallet ska ställas på en miljökonsekvensbeskrivning avgörs från fall till fall.

Medlemsstaterna får, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret eller projekt som enbart avser beredskapen vid civila olyckor och kriser om de anser att de skulle inverka negativt på dessa syften (artikel 1.3).

5.1.2 Genomförande i svensk rätt

MKB-direktivet har införts i svensk rätt bland annat med 6 och 9 kap. miljöbalken, miljöbedömningsförordningen, miljöprövningsförordningen och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. En utgångspunkt för att reglera och kontrollera miljöpåverkan av verksamheter och åtgärder är krav på förprovning genom ett tillstånds- eller anmälningsförfarande.

Alla de verksamheter och åtgärder som omfattas av MKB-direktivets bilaga 1 är tillståndspliktiga. Med specifik miljöbedömning avses en miljöbedömning som ska göras för verksamheter och åtgärder. I miljöbalken finns bestämmelser om att en specifik miljöbedömning ska göras bland annat för tillståndspliktiga verksamheter eller åtgärder som avses i 9 eller 11 kap. miljöbalken om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 20 § miljöbalken). I miljöbedömningsförordningen finns bestämmelser om miljöbedömningar som ska göras enligt 6 kap. miljöbalken. Bland annat finns bestämmelser om vilka tillståndspliktiga verksamheter och åtgärder som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 20 § miljöbalken (6 §).

För de anmälningspliktiga verksamheterna som omfattas av MKB-direktivet ska tillsynsmyndigheten vid handläggningen av anmälan bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan

och, om så är fallet, förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd. I förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd anges för vilka verksamheter eller åtgärder som denna bedömning ska göras (25 och 26 a §§). Vid denna bedömning ska den myndighet som handlägger anmälan ta hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper, verksamhetens eller åtgärdens lokalisering och de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper (26 a § förordningen om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd och 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen).

Om den som har anmält föreläggs att ansöka om tillstånd och väljer att ge in en sådan ansökan blir bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken om specifik miljöbedömning tillämpliga.

Europeiska kommissionen har i en formell underrättelse som inkom den 11 oktober 2019 (KN2023/01123) framfört synpunkter på hur MKB-direktivet har införlivats i Sverige. Det har gjorts flera ändringar med anledning av kommissionens kritik. Det återstår dock arbete för att omhänderta vissa kvarvarande brister i införlivandet.

5.1.3 Möjlighet till undantag från vissa processuella regler

I MKB-direktivets artikel 1.3 finns en möjlighet för medlemsstaterna att, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa direktivet på projekt som enbart avser försvaret om de anser att det skulle inverka negativt på detta syfte. Detta innebär att undantag kan göras bland annat från direktivets krav på tillstånd och bedömning av miljöpåverkan. Kravet på tillståndsplikt kan dock följa av annan EU-lagstiftning. Med en bedömning från fall till fall avses en bedömning i det enskilda fallet.

Enligt MKB-direktivet får medlemsstaterna i undantagsfall välja att undanta andra projekt än sådana som avses i artikel 1.3 från direktivets bestämmelser, om tillämpningen av bestämmelserna skulle få en betydande negativ inverkan på projektets syften (artikel 2.4). Detta gäller förutsatt att målen i direktivet ändå uppfylls. Om ett sådant undantag görs ska medlemsstaten undersöka om en annan typ av bedömning är lämplig, göra uppgifter om undantaget tillgängliga för allmänheten och underrätta Europeiska kommissionen om undantaget.

Kommissionen framhåller i sin vägledning (Europeiska kommissionens tillkännagivande, Vägledning om tillämpningen av undantag enligt direktivet om miljökonsekvensbedömning [Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU, ändrat genom direktiv 2014/52/EU] – artiklarna 1.3, 2.4 och 2.5, 2019/C 386/05, 14 november 2019) att undantag innebär avsteg från allmänna bestämmelser och att möjligheten till undantag ska tillämpas restriktivt, vilket EU-domstolens praxis bekräftar. Enligt både artikel 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet krävs att en bedömning görs i det enskilda fallet av om ett undantag kan beviljas.

Enligt den tidigare lydelsen av artikel 1.3 i MKB-direktivet var det endast möjligt att göra undantag för projekt som avser det nationella försvaret om en tillämpning av direktivet skulle få en negativ inverkan på detta syfte. Genom ändringsdirektivet från 2014 (2014/52/EU) togs begränsningen till nationellt försvar bort, vilket förklarades i skäl 19 med att begreppet försvar även omfattar projekt med anknytning till verksamhet som utövas av

allierade styrkor på medlemsstaternas territorium i enlighet med internationella åtaganden. Det infördes samtidigt en undantagsmöjlighet för projekt som avser beredskap vid civila olyckor och kriser. Det klargjordes också att undantag endast får göras för projekt som enbart avser försvaret eller beredskapen vid civila olyckor och kriser.

I Sverige innefattar totalförsvaret enligt lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig (1 §). Begreppet totalförsvaret kan därför omfatta en vid krets av verksamheter och åtgärder av både militär och civil art som förutsätter en prövning enligt miljöbalken. Ett flertal av totalförsvarets civila verksamheter omfattas inte av artikel 1.3 i MKB-direktivet.

Undantagsbestämmelserna i MKB-direktivet ger möjligheter till undantag från kraven i direktivet. Det innebär möjlighet till undantag från formella krav. Eftersom MKB-direktivet inte innehåller några materiella krav kan undantag enligt direktivet inte avse sådana krav som en verksamhet eller åtgärd ska prövas mot. Detta innebär att det även efter ett beslut om undantag måste krävas ett tillräckligt underlag för att kunna göra en bedömning av hur kraven i de tillämpliga materiella bestämmelserna kan uppfyllas, till exempel de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och bestämmelserna om skydd av områden i 7 kap. miljöbalken.

5.2 Århuskonventionen

UNECE:s (United Nations Economic Commission for Europe) konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) innehåller regler om allmänhetens tillgång till information, deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Konventionen förutsätter att prövningsförfarandet uppfyller ett antal rätts-säkerhetskrav. Konventionens definition av rättslig prövning har kopplingar till den rätt till en rättvis rättegång som ska ges enligt olika internationella instrument om mänskliga rättigheter, t.ex. den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Formellt sett finns ingen koppling mellan Europakonventionen och Århuskonventionen, även om de flesta stater som undertecknat Århuskonventionen även är parter till Europakonventionen.

Århuskonventionen innehåller bestämmelser om allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser. I alla stater fattar myndigheter och organ beslut som kan få en betydande effekt på miljön eller människors hälsa och välbefinnande.

Den berörda allmänheten ska på ett tidigt och lämpligt stadium informeras på ett effektivt sätt i beslutsprocesser om miljön, antingen genom offentligt tillkännagivande eller i förekommande fall enskilt (artikel 6). Bestämmelserna om allmänhetens deltagande ska tillämpas i fråga om beslut om huruvida verksamheter som anges i bilaga 1 i konventionen ska tillåtas. Denna bilaga omfattar till exempel flygplatser med en banlängd av 2 100 meter eller mer.

Århuskonventionen ger konventionsparterna en möjlighet att, om det är föreskrivet i den nationella rätten, i varje enskilt fall besluta att inte tillämpa

bestämmelserna i artikel 6 (om allmänhetens deltagande i beslut om vissa verksamheter) på verksamheter som tjänar det nationella försvarets syften, om parten anser att en sådan tillämpning skulle inverka menligt på dessa syften (artikel 6.1.c).

Konventionen ger inga möjligheter till undantag från kravet på tillgång till rättslig prövning.

I den vägledning som Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa har tagit fram för Århuskonventionen konstateras att begreppet nationellt försvar inte definieras i konventionen (United Nations Economic Commission for Europe [UNECE], Aarhus Convention Implementation Guide, 2 uppl., 2014). I vägledningen anges att många länder som har genomfört möjligheten till undantag har gjort en snäv tolkning av begreppet.

I vägledningen rekommenderas parterna till konventionen att införa tydliga kriterier för tillämpning av undantaget, samt krav på att en undersökning ska göras från fall till fall av om en tillämpning av reglerna om allmänhetens deltagande i beslutsprocesser skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

5.3 Esbokonventionen

Konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) är en miljöskyddskonvention om samarbete för att förebygga gränsöverskridande miljöeffekter.

I bilaga 1 till konventionen anges vilka verksamheter som omfattas under förutsättning av att de kan antas förorsaka en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan. För dessa verksamheter ska införas ett förfarande för miljökonsekvensbedömningar som tillåter medverkan från allmänheten och upprättande av en miljökonsekvensbeskrivning som innefattar krav som anges i bilaga 2.

Bestämmelserna i konventionen ska inte begränsa parternas rätt att införa nationella lagar, förordningar, administrativa föreskrifter eller vedertagna rättsliga åtgärder för att skydda uppgifter vars tillhandahållande skulle kunna skada bland annat nationell säkerhet (artikel. 2.8).

I konventionens bilaga 3 finns generella riktlinjer beträffande kriterier för att kunna bestämma betydande skadlig påverkan.

5.4 Nato

Sverige blev Nato-medlem den 7 mars 2024. De allierades förband kan nu stödja Sverige fullt ut i enlighet med Natofördraget. Sverige ska vara en pålitlig och trovärdig allierad. På grund av det instabila säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk behov av att bedriva verksamhet i ökad omfattning. Natomedlemskapet innebär att Sverige måste ha förutsättningar för att kunna ta emot allierade och bland annat öva på svensk mark och i svenska vatten. Det finns därför behov av möjligheter att utöka och förändra den militära verksamhet som bedrivs i Sverige, inte minst eftersom Sverige framgent kommer att ingå i Natos försvarsplanering.

Övningsverksamheten är den av Försvarsmaktens och Försvarets materielverks verksamheter som påverkar människor och miljön mest. Övningar i samarbete med andra länder behöver inte medföra en ökad miljöpåverkan eller påverkan på människors hälsa i förhållande till dagens situation, men det kan inte uteslutas.

6 Förslag och bedömningar

6.1 Anmälan i stället för tillstånd

Förslag: För vissa verksamheter och åtgärder ska anmälningsplikt under en begränsad tid ersätta tillståndsplikt. Sådana bestämmelser ska införas i en tillfällig förordning.

Skälen för förslaget

På grund av det instabila säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa finns det behov av att bedriva försvarsverksamhet i ökad omfattning. Natomedlemskapet och undertecknandet av försvarssamarbetsavtalet DCA innebär att Sverige måste kunna ta emot allierade och bland annat öva på svensk mark och i svenska vatten. Det finns därför behov av att utöka och förändra den militära verksamheten.

Handläggning av en anmälan går i de flesta fall snabbare än handläggning av en ansökan om tillstånd. Det tar även längre tid att förbereda en ansökan om tillstånd än en anmälan. Det bör därför införas bestämmelser som innebär att en anmälningsplikt ersätter tillståndsplikten för vissa verksamheter och åtgärder.

Förslaget bör ge försvaret möjlighet att snabbt kunna justera befintliga tillståndsbeslut och villkor så att Sverige får möjlighet att kunna ta emot stöd från allierade.

Behovet av lättnader bedöms vara särskilt stort under de närmaste åren. Det bör därför införas en tillfällig förordning som ska gälla under den period som behovet bedöms vara särskilt stort.

Vilka myndigheter som bör omfattas av förslaget beskrivs i avsnitt 6.2 och vilka verksamheter som bör omfattas beskrivs i avsnitt 6.3.1–6.3.3.

6.2 Vilka myndigheter bör omfattas av förslaget?

Förslag: Bestämmelserna i den nya förordningen ska tillämpas för vissa verksamheter och åtgärder som bedrivs eller vidtas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk.

Skälen för förslaget

Enligt förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten är Försvarsmaktens huvuduppgift att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp.

Fortifikationsverkets uppdrag är att tillhandahålla ändamålsenliga fastigheter, lokaler och anläggningar för försvarssektorns behov. Fortifikationsverket bygger och vidmakthåller infrastrukturen på de fastigheter där Försvarsmakten bedriver verksamhet i vid bemärkelse. Ofta krävs det att Fortifikationsverket ansöker om tillstånd för eller anmäler åtgärder som ska vidtas.

Försvarets materielverk ansvarar bland annat för upphandling av varor och tjänster för försvaret och för att biträda Försvarsmaktens materiel- och logistikförsörjning. Myndigheten har huvudansvaret för verifiering och validering av Försvarsmaktens tekniska system, inom flyg och rymd, sjö, mark och ledning. Detta genomförs på provplatser runt om i Sverige.

Myndigheternas verksamheter går till viss del in i och är beroende av varandra. Myndigheterna bedriver verksamheter med stöd av varandras tillstånd eller anmälningar.

Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks verksamheter och åtgärder är i flera avseenden reglerade på samma sätt som Försvarsmaktens genom ett flertal regler i miljöbalken och förordningar som meddelats med stöd av balken. Det gäller bland annat i frågorna om tillståndsprövning och tillsyn.

De tre myndigheterna har behov av att snabbt kunna utöka såväl vissa tillståndspliktiga som vissa anmälningspliktiga verksamheter för att nå de av riksdagen beslutade målen för det militära försvaret. Myndigheterna har behov av ökad och ändrad verksamhet vid vissa anläggningar och behov av nya verksamheter. Detta innebär ökad risk för ytterligare störningar.

Motsvarande behov finns även för Totalförsvarets forskningsinstitut. Eftersom denna myndighet inte är reglerad på samma sätt som övriga försvarsmyndigheter i fråga om tillståndsprövning och tillsyn bör den dock inte omfattas av de föreslagna lättnaderna. Förslag har lämnats i en promemoria som tagits fram inom Regeringskansliet (Ds 2024:1) om att myndigheten ska omfattas av samma regler om tillstånd och tillsyn som övriga försvarsmyndigheter. Om ändringar görs av regleringen av Totalförsvarets forskningsinstitut bör behovet av ändringar i den tillfälliga förordningen övervägas.

De lättnader som föreslås i förordningen bör gälla vissa verksamheter och åtgärder som bedrivs eller vidtas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk.

6.3 Vilka verksamheter bör omfattas av de nya bestämmelserna?

De verksamheter som behöver omfattas av lättnader är sådana där det finns särskilda behov av förändringar under de närmaste åren. Som anges i avsnitt 6.2 ska lättnader införas för verksamheter eller åtgärder som bedrivs eller vidtas eller avses att bedrivs eller vidtas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk. Det kan även vara fråga om behov att öva tillsammans med allierade och allierades möjligheter att verka i Sverige.

Ett tillstånd kan ge rätt att bedriva flera olika miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter. Utifrån omvärldsläget finns ett behov av att

skyndsamt kunna ändra vissa verksamheter som utgör en del av det militära försvaret.

Ett tillstånd kan innehålla villkor om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått. Ändring av en verksamhet kan till exempel innebära att begränsningar ändras eller tas bort och att verksamheten utökas. Tillstånden kan innehålla villkor som gäller för även annan verksamhet än huvudverksamheten. I de följande avsnitten finns förslag på vilka verksamheter som ska ingå i förslagen om lättnader.

6.3.1 Flygplatser

Förslag: Anmälningsskyldighet ska, under en begränsad tid, införas i stället för tillståndsskyldighet för ändring av flottilflygplatser eller civila flygplatser med infrastruktur för militär flygverksamhet. Detta ska gälla om ändringen inte innebär en förlängning av flygplatsens banlängd som är 2 100 meter eller mer.

En anmälan om en sådan verksamhet ska innehålla de uppgifter som behövs för att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska kunna göra en bedömning av om ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska vid handläggning av en anmälan om en flygplats

1. förelägga den myndighet som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd, om inspektören finner att ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, och

2. vid bedömningen av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan ta hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper och lokalisering samt de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

De tillfälliga bestämmelser som nu föreslås, om när och hur en anmälan ska göras, om inhämtande av yttrande, om beslut när ärendet är utrett och om tidsfrist för handläggningen, ska tillämpas vid handläggning av en anmälan om en flygplats om anmälan görs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk. Bestämmelserna ska gälla oavsett om det är en flygplats som nu föreslås omfattas av tillfällig anmälningsskyldighet eller en flygplats som sedan tidigare omfattas av anmälningsskyldighet. De ska även tillämpas vid en anmälan om ändring av en tillståndsskyldig verksamhet där ändringen inte i sig är tillståndsskyldig.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

Enligt miljöprövningsförordningen gäller tillståndsskyldighet B för flottilflygplats eller civil flygplats med infrastruktur för militär flygverksamhet, om instrumentbanan är längre än 1 200 meter (24 kap. 4 § miljöprövningsförordningen).

Anmälningsskyldighet C gäller för flygplats för motordrivna luftfartyg där mer än 500 flygrörelser per kalenderår äger rum om inte flygplatsen är tillståndsskyldig (24 kap. 5 § miljöprövningsförordningen).

För ändring av en tillståndspliktig verksamhet krävs det enligt 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen tillstånd, om

1. ändringen i sig innebär en sådan verksamhet eller åtgärd som är tillståndspliktig enligt 2–32 kap., eller

2. ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma.

Ändring av en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 2–32 kap. miljöprövningsförordningen eller som omfattas av ett sådant tillstånd utan att vara tillståndspliktig är anmälningspliktig om ändringen inte är tillståndspliktig (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen).

Anmälningsplikt gäller även för ändring av en verksamhet som är anmälningspliktig om ändringen har betydelse från störningssynpunkt (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen).

I miljöbedömningsförordningen finns bestämmelser om vilka uppgifter som behövs för att en tillsynsmyndighet ska kunna ta ställning till om en anmälningspliktig verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (8 § och 9 § 1). En anmälan som avser en flygplats ska innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (25 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 24 kap. 5 § miljöprövningsförordningen). Den myndighet som handlägger en sådan anmälan ska pröva om verksamheten eller åtgärden behöver tillståndsprövas, vid prövningen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen, och förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd, om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Flygplatser med en banlängd av 2 100 meter eller mer omfattas av MKB-direktivets bilaga 1 (punkt 7a). Bilaga 1 omfattar även ändringar eller utvidgningar av projekt som tas upp i bilagan, om sådana ändringar eller utvidgningar i sig själva uppfyller de eventuella tröskelvärden som anges i denna bilaga.

Anläggningar av flygfält som inte omfattas av direktivets bilaga 1 omfattas av bilaga 2 (punkt 10d). Bilaga 2 omfattar även alla förändringar eller utvidgningar av projekt som förtecknas i bilaga 1 eller bilaga 2 vilka redan har godkänts, utförts eller håller på att utföras och vilka kan få betydande negativ inverkan på miljön (ändringar eller utvidgningar som inte ingår i bilaga 1).

Behov av lättnader

Det finns behov av att utöka och förändra den militära verksamhet som bedrivs vid befintliga flygflottiljer och civila flygplatser med infrastruktur för militär flygverksamhet. En sådan utökning kan till exempel innebära fler flygrörelser, flygrörelser under andra tider och användning av andra flygplanstyper. En utökning av verksamheten som inte ryms inom det befintliga tillståndet kan i dag kräva ändringar av tillståndet enligt miljöbalken.

Det bör vara möjligt att under en begränsad period införa anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt för att möjliggöra en snabbare handläggning. Det bedöms inte finnas behov av att införa en bestämmelse om att flygverksamhet som i dag kräver tillstånd ska kunna bedrivas enbart med stöd av en anmälan på platser där det i dag inte bedrivs verksamhet med tillstånd.

I miljöbedömningsförordningen finns en bestämmelse som innebär att flottflygplatser och civila flygplatser med infrastruktur för militär flygverksamhet, med en instrumentbana längre än 1 200 meter, alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 §). Under den tid som en anmälningsplikt ersätter tillståndsplikt för dessa verksamheter kommer denna bestämmelse inte att tillämpas eftersom dessa verksamheter inte är tillståndspliktiga när de omfattas av den tillfälliga förordningen. Det ska i stället göras en bedömning av om betydande miljöpåverkan kan antas i det enskilda fallet. Eftersom det är fråga om ändringar av en befintlig verksamhet kan det finnas flera olika typer av ändringar som inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

För att uppfylla kraven i MKB-direktivet bör det införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om så är fallet ska myndigheten förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd. För att det ska vara möjligt för myndigheten att göra denna bedömning behöver det även införas krav på att en anmälan som avser en ändring av en sådan verksamhet ska innehålla ett underlag för bedömningen. Enligt gällande rätt är motsvarande bestämmelser tillämpliga för de flygplatser som i dag är anmälningspliktiga enligt 9 kap. 6 § miljöbalken och miljöprövningsförordningen (25 § 2 och 26 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Det är endast de ändringar av verksamheter som inte omfattas av direktivets bilaga 1 som bör omfattas av möjligheten till anmälan i stället för tillstånd. Som redogjorts för ovan omfattas ändringar och utvidgningar av projekt i bilaga 1 om ändringarna eller utvidgningarna i sig själva uppfyller de tröskelvärden som anges i bilagan. Anmälningsplikten bör därför inte omfatta en förlängning av flygplatsens banlängd om förlängningen är 2 100 meter eller mer (se även Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för miljö, Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive, Publications Office, 2017, s. 35 och 36.).

På grund av myndigheternas behov att bedriva verksamhet i ökad omfattning bör förordningens bestämmelser om en skyndsam hantering även tillämpas på flygplatser som omfattas av anmälningsplikt enligt de nuvarande bestämmelserna och anmälningspliktiga ändringar av tillståndspliktiga flygplatser.

Det bör vara möjligt att ansöka om undantag från kraven på bedömning av betydande miljöpåverkan, specifik miljöbedömning och att en ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Se avsnitt 6.7. Undantaget bör kunna utformas på ett sätt som innebär att det även går att göra undantag från begränsningen av flygplatsens banlängd så att en ändring som innebär en förlängning om 2 100 meter eller mer kan anmälas. Om förutsättningarna för undantag är uppfyllda och ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten bör myndigheten även få besluta om undantag från kravet på gränsöverskridande samråd.

Flygrörelser inom incidentberedskap

Flygrörelser inom incidentberedskap skiljer sig från utbildnings- och övningsflygning och är en reaktiv verksamhet. Insatser inom ramen för incidentberedskap kan syfta till att stödja eller hävda landets territoriella

integritet. De kan vara händelsestyrda, dvs. som en direkt reaktion på en annan aktörs aktiviteter, men kan även vara insatser som syftar till att inhämta information och underrättelser som stöd för taktiska och operativa beslut avseende territoriell integritet. De kan även ske i syfte att markera närvaro och signalera vilja och avsikt att hävda Sveriges territorium. Försvarsmakten genomför också flygningar till stöd för övriga samhället. Sådan verksamhet sker behovsstyrt och ofta enligt förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet eller förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till polisen med helikoptertransporter.

Tillstånd för de flottiljer som incidentberedskapen utgår från innehåller villkor som reglerar antalet flygrörelser genom både antal rörelser, tider på dygnet och tider i veckan. Vissa tillstånd reglerar även vilka luftfartyg som får användas och när. Flygrörelser som beror på incidentberedskap särregleras ibland, men inte alltid. Det finns exempel på tillstånd som inte undantar incidentberedskap i sin helhet, men som undantar en mer specifik undergrupp, exempelvis flygrörelser med helikoptrar om de har samband med räddningsberedskap. Det kan finnas behov av att ändra ett tillstånd för att kunna nyttja alla tillståndsgivna flygrörelser. Det är i dag inte alltid möjligt att nyttja alla tillståndsgivna flygrörelser eftersom vissa tillstånd innebär att en andel av flygrörelserna behöver reserveras för att kunna nyttjas av incidentflyget vid behov. Genom förslaget blir det möjligt att ändra detta genom en anmälan även om ändringen annars skulle vara tillståndspliktig.

6.3.2 Skjutfält och skjutbanor

Förslag: Anmälningsplikt ska, under en begränsad tid, införas i stället för tillståndsplikt både för nya skjutfält och för ändring av skjutfält. En verksamhet som inte har tillstånd ska dock endast få anmälas om verksamheten ska bedrivas på eller i anslutning till ett område där liknande verksamhet bedrivs eller har bedrivits tidigare.

De bestämmelser som nu föreslås om när och hur en anmälan ska göras, om inhämtande av yttrande, om beslut när ärendet är utrett och om tidsfrist för handläggningen, ska tillämpas vid handläggning av en anmälan som görs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk, både för de skjutfält som tillfälligt blir anmälningspliktiga och de skjutbanor som sedan tidigare är anmälningspliktiga. De ska även tillämpas vid en anmälan om ändring av en tillståndspliktig verksamhet där ändringen inte i sig är tillståndspliktig.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

Enligt miljöprövningsförordningen gäller tillståndsplikt B för skjutfält för skjutning med grovkalibriga vapen (kaliber större än 20 millimeter) eller för sprängningar av ammunition, minor eller andra sprängladdningar (30 kap. 1 §).

Om det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen får verksamheten eller åtgärden inte bedrivas utan ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken (1 kap. 3 § miljöprövningsförordningen).

För ändring av en tillståndspliktig verksamhet krävs det enligt 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen tillstånd, om

1. ändringen i sig innebär en sådan verksamhet eller åtgärd som är tillståndspliktig enligt 2–32 kap., eller

2. ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma.

Ändring av en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 2–32 kap. miljöprövningsförordningen eller som omfattas av ett sådant tillstånd utan att vara tillståndspliktig, är anmälningspliktig om ändringen inte är tillståndspliktig (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen).

Anmälningsplikt C gäller för en skjutbana som är stadigvarande inrättad för skjutning utomhus med skarp ammunition till finkalibriga vapen (kaliber mindre än 20 millimeter) för mer än 5 000 skott per kalenderår (30 kap. 2 § miljöprövningsförordningen).

Anmälningsplikt gäller även ändring av en verksamhet som är anmälningspliktig om ändringen har betydelse från störningssynpunkt (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen).

Skjutfält och skjutbanor omfattas inte av MKB-direktivet.

Behov av lättnader

Det finns behov både av att inrätta nya skjutfält och av att utöka den militära verksamheten som bedrivs vid befintliga skjutfält och skjutbanor. En sådan utökning kan till exempel innebära utökade verksamhetstider, ökat antal skott, ökad användning av skarp ammunition och ändrade vapentyper och vapensystem.

Det bör vara möjligt att införa anmälningsplikt som under en begränsad tid ska gälla i stället för tillståndsplikt för inrättande av nya skjutfält samt för ändring av tillståndsgiven verksamhet på skjutfält. Om det är fråga om en verksamhet som inte har tillstånd så bör det dock endast vara möjligt att göra en anmälan i stället för att ansöka om tillstånd om verksamheten ska bedrivas på eller i anslutning till ett område där liknande verksamhet bedrivs eller har bedrivits tidigare, exempelvis militära övningsområden och övningsplatser.

En sådan ändring innebär att bestämmelsen om att skjutfält ska antas medföra en betydande miljöpåverkan inte längre blir tillämplig om förutsättningarna i den tillfälliga förordningen är uppfyllda, eftersom den bestämmelsen endast gäller verksamheter eller åtgärder som är tillståndspliktiga (6 § miljöbedömningsförordningen). Eftersom verksamheten inte omfattas av MKB-direktivet bör det inte införas något krav på att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska göra någon bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I förordningen föreslås vissa lättnader som syftar till en skyndsam hantering av en anmälan, se avsnitt 6.6. Dessa bestämmelser bör tillämpas både vid handläggning av en anmälan om skjutfält som tillfälligt ersatt en ansökan om tillstånd och anmälan om en skjutbana sedan tidigare är anmälningspliktig när Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk gör en anmälan. Bestämmelserna om skyndsam hantering bör även tillämpas när det är fråga om anmälningspliktiga ändringar av tillståndspliktiga skjutfält.

6.3.1 Lagring av bränslen och andra kemiska produkter

Förslag: Anmälningsplikt ska införas i stället för tillståndsplikt både för nya anläggningar och för ändring av anläggningar för hantering av bränsle och andra kemiska produkter. Anmälningsplikten ska inte gälla en anläggning för lagring med en kapacitet om 200 000 ton eller mer eller en ändring av en sådan anläggning som innebär en utvidgning om 200 000 ton eller mer. Anmälningsplikten ska både gälla under den tid som den tillfälliga förordningen är gällande och därefter.

En anmälan om en sådan verksamhet ska innehålla de uppgifter som behövs för att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska kunna göra en bedömning av om ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska vid handläggning av en anmälan om en anläggning för lagring av kemiska produkter

1. förelägga den myndighet som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd, om inspektören finner att ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, och

2. vid bedömningen av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan ta hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper och lokalisering samt de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

De tillfälliga bestämmelser som nu föreslås om när och hur en anmälan ska göras, om inhämtande av yttrande och om beslut när ärendet är utrett ska tillämpas vid anmälan om anläggning för hantering av bränslen eller andra kemiska produkter som omfattas av anmälningsplikt om anmälan görs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk. Bestämmelserna ska gälla oavsett om det är en anläggning för lagring som nu föreslås omfattas av tillfällig anmälningsplikt eller en anläggning som sedan tidigare omfattas av anmälningsplikt. De tillfälliga bestämmelserna ska även tillämpas vid en anmälan om ändring av en tillståndspliktig verksamhet där ändringen inte i sig är tillståndspliktig.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

Tillståndsplikt B gäller enligt 20 kap. 1 § miljöprövningsförordningen för anläggning för lagring eller annan hantering av

1. gasformiga eller flytande petrokemiska produkter, oljor, petroleumprodukter eller brännbara gaser, om anläggningen har kapacitet för lagring av mer än 50 000 ton vid ett och samma tillfälle eller hantering av mer än 500 000 ton per kalenderår,

2. andra kemiska produkter, om lagringen eller hanteringen omfattar mer än 5 000 ton vid ett och samma tillfälle eller mer än 50 000 ton per kalenderår och produkterna

- a) enligt föreskrifter som har meddelats av Kemikalieinspektionen har klassificerats med de riskfraser som ingår i faroklasserna ”mycket giftig”, ”giftig”, ”frätande”, ”cancerframkallande”, ”mutagen”, ”reproduktions-toxisk” eller ”miljöfarlig”, eller

b) enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 uppfyller kriterierna för att klassificeras i faroklasserna "akut toxicitet kategori 1", "akut toxicitet kategori 2", "akut toxicitet kategori 3", "specifik organotoxicitet enstaka exponering kategori 1", "specifik organotoxicitet upprepad exponering kategori 1", "frätande för huden kategori 1A", "frätande för huden kategori 1B", "frätande för huden kategori 1C", "cancerogenitet kategori 1A", "cancerogenitet kategori 1B", "cancerogenitet kategori 2", "mutagenitet i könsceller kategori 1A", "mutagenitet i könsceller kategori 1B", "mutagenitet i könsceller kategori 2", "reproduktionstoxicitet kategori 1A", "reproduktionstoxicitet kategori 1B", "reproduktionstoxicitet kategori 2", "farligt för vattenmiljön kategori akut 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 2", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 3", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 4" eller "farligt för ozonskiktet", eller

3. andra kemiska produkter än som avses i 1 och 2, om det i anläggningen lagras mer än 200 000 ton vid ett och samma tillfälle.

Anmälningsplikt C gäller för motsvarande anläggning om de mängder som hanteras överstiger vissa angivna gränser men är mindre än vad som anges i stycket ovan (20 kap. 2 §). Anmälningsplikt C gäller även för anläggning där det per kalenderår hanteras mer än 1 000 kubikmeter flytande motorbränsle, eller mer än 1 miljon normalkubikmeter gas avsedd som motorbränsle. Denna anmälningsplikt gäller inte om verksamheten är tillståndspliktig enligt 20 kap. 1, 2 eller 3 § i samma förordning (23 kap. 2 § miljöprövningsförordningen).

Anläggningar för lagring av olja, petrokemiska eller kemiska produkter med en kapacitet på 200 000 ton eller mer omfattas av bilaga 1 till MKB-direktivet (punkt 21) och ska alltid anses ha en betydande miljöpåverkan. Bilaga 1 omfattar även alla förändringar eller utvidgningar av projekt som tas upp i bilagan, om ändringarna eller utvidgningarna i sig själva uppfyller de eventuella tröskelvärden som anges i bilagan.

Lagring av fossila bränslen ovan jord omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 3e). Bilaga 2 omfattar även alla förändringar eller utvidgningar av projekt som förtecknas i bilaga 1 eller bilaga 2, vilka redan har godkänts, utförts eller håller på att utföras och vilka kan få betydande negativ inverkan på miljön (ändringar eller utvidgningar som inte ingår i bilaga 1).

Behov av lättnader

Utökad försvarsverksamhet leder till ökad drivmedelsförbrukning, vilket kräver utökad lagring av drivmedel. Försvarsförmågan och uthålligheten av densamma hänger intimt ihop med drivmedelsförsörjningen. Det krävs även utökad lagring av drivmedel av beredskapsskäl. Det föreslås därför att dessa myndigheters anläggningar för lagring av kemiska produkter i större utsträckning ska omfattas av anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt. Utgångspunkten bör vara att de anläggningar som inte omfattas av direktivets bilaga 1 bör omfattas av möjligheten till anmälan, d.v.s. anläggningar vars lagringskapacitet inte är 200 000 ton eller mer. Detsamma gäller ändring av anläggningar. Behovet av lättnader bedöms inte vara

tillfälligt och det bör därför göras en ändring i miljöprövningsförordningen som inte tidsbegränsas.

Genom att bestämmelser som innebär att anmälningsplikt ska införas i stället för tillståndsplikt införs i den tillfälliga förordningen blir det möjligt att införa undantag från MKB-direktivet. Undantaget bör utformas på ett sätt som innebär att det går att utöka anmälningsplikten genom att göra ytterligare avsteg från tillståndsplikten. Efter ett sådant beslut bör även anläggningar med stor lagringskapacitet och ändringar som innebär stor utvidgning av kapacitet kunna anmälas. För mer om möjligheten till undantag från MKB-direktivet, se avsnitt 6.7.

I miljöbedömningsförordningen finns en bestämmelse som innebär att anläggningar för lagring av bränsle eller andra kemiska produkter som omfattas av 20 kap. 1 § miljöprövningsförordningen, alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 §). Under den tid som en anmälningsplikt ersätter tillståndsplikt för dessa verksamheter kommer denna bestämmelse inte att tillämpas om verksamheterna anmäls enligt den tillfälliga förordningen eftersom dessa verksamheter inte är tillståndspliktiga när de omfattas av den tillfälliga förordningen. Det ska i stället göras en bedömning av om betydande miljöpåverkan kan antas i det enskilda fallet.

För att uppfylla kraven i MKB-direktivet bör det införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om så är fallet ska myndigheten förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd. För att det ska vara möjligt för myndigheten att göra denna bedömning behöver det även införas krav på att en anmälan som avser en sådan verksamhet ska innehålla ett underlag för denna bedömning. Enligt gällande rätt är motsvarande bestämmelser tillämpliga för de anläggningar för lagring som i dag är anmälningspliktiga enligt 9 kap. 6 § miljöbalken och miljöprövningsförordningen (25 § 2 och 26 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Det är endast de ändringar av verksamheter som inte omfattas av MKB-direktivets bilaga 1 som bör omfattas av möjligheten till anmälan i stället för tillstånd. Som redogjorts för ovan omfattas ändringar och utvidgningar av projekt i bilaga 1 om ändringarna eller utvidgningarna i sig själva uppfyller de tröskelvärden som anges i bilagan. Anmälningsplikten bör därför inte omfatta en anläggning för lagring med en kapacitet om 200 000 ton eller mer eller en ändring av en sådan anläggning som innebär en utvidgning om 200 000 ton eller mer. (Se även Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för miljö, Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive, Publications Office, 2017, s. 35 och 36.)

Det bör även vara möjligt att under en begränsad period införa bestämmelser som innebär en mer skyndsam hantering av anmälan av anläggning för hantering av kemiska produkter om anmälan görs av Försvarmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk. Bestämmelserna om skyndsam hantering bör även tillämpas när det är fråga om anmälningspliktiga ändringar av tillståndspliktiga anläggningar för lagring. Se avsnitt 6.6.

6.3.2 Hamnar

Förslag: De bestämmelser som nu föreslås om när och hur en anmälan ska göras, om inhämtande av yttrande, om beslut när ärendet är utrett och om tidsfrist för handläggningen, ska tillämpas vid handläggning även av anmälan av en hamn om anmälan görs av Försvarmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

Enligt miljöprövningsförordningen gäller anmälningsplikt för hamn för Försvarmakten (24 kap. 2 §).

Anmälningsplikt gäller även en ändring av en verksamhet som är anmälningspliktig om ändringen har betydelse från störningssynpunkt (1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen).

En anmälan som avser en hamn ska innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (25 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 24 kap. 2 § miljöprövningsförordningen). Den myndighet som handlägger en sådan anmälan ska pröva om verksamheten eller åtgärden behöver tillståndsprövas, vid prövningen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen och förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd, om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (25 § 2 och 26 a § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Hamnar omfattas av MKB-direktivet, se avsnitt 5.1.1.

Behov av lättnader

Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk har behov av att bedriva verksamhet i hamnar i ökad omfattning och på annat sätt än i dag. Det innebär att det kommer att finnas behov av att anmäla hamnverksamheter till försvarsinspektören för hälsa och miljö. Anmälan om sådan verksamhet behöver hanteras skyndsamt. Se avsnitt 6.6.

De nuvarande bestämmelserna om vad en anmälan om en hamn ska innehålla och att myndigheten ska avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska tillämpas även om anmälan omfattas av den tillfälliga förordning som nu föreslås. Det bör dock vara möjligt för Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk att ansöka om undantag från bestämmelserna om krav på bedömning av betydande miljöpåverkan, specifik miljöbedömning och om att en ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Se vidare i avsnitt 6.7. Om förutsättningarna för undantag är uppfyllda och ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten får myndigheten även besluta om undantag från kravet på gränsöverskridande samråd.

6.3.3 Vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet

Förslag: Bestämmelserna om anmälan, handläggning av anmälan, om beslut när ärendet är utrett och om tidsfrist för handläggningen som föreslås i denna promemoria ska tillämpas vid anmälan av en vattenverksamhet om vattenverksamheten har samband med en miljöfarlig verksamhet som omfattas av den tillfälliga förordningen.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

I förordningen om vattenverksamheter finns bestämmelser om när anmälningsplikt gäller i stället för tillståndsplikt för vattenverksamheter (19 §). I förordningen finns även bestämmelser om hur en anmälan ska handläggas.

I lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamheter finns bestämmelser om rådighet över vatten. För att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas (2 kap. 1 §).

Behov av lättnader

Det kan finnas vattenverksamheter som har samband med de anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter som ska omfattas av den tillfälliga förordningen. Om det är fråga om en anmälningspliktig vattenverksamhet bör det finnas möjlighet att handlägga en sådan anmälan enligt samma bestämmelser. Det bör därför införas en bestämmelse om att de bestämmelser om handläggning som föreslås gälla för miljöfarliga verksamheter i denna promemoria även ska gälla för vattenverksamhet som omfattas av anmälningsplikt och har samband med en miljöfarlig verksamhet som handläggs enligt denna förordning. Det innebär att den nu föreslagna förordningens bestämmelser om när och hur en anmälan ska göras, om inhämtande av yttrande, om beslut när ärendet är utrett och om tidsfrist för handläggningen ska tillämpas vid handläggning av en anmälan om en vattenverksamhet som har samband med en sådan miljöfarlig verksamhet som omfattas av förordningen.

Exempel på vattenverksamheter som kan vara aktuella är anläggande av kaj eller muddring när en hamn för Försvarsmakten ska anläggas eller ändras. Annan anmälningspliktig verksamhet som skulle kunna aktualiseras är fyllning eller pålning i ett vattendrag och issprängning i sjöar och vattendrag belägna på skjutfält. Det är svårt att närmare avgöra vilka anmälningspliktiga vattenverksamheter som kan komma att aktualiseras. Bestämmelsen bör därför utformas på ett sätt som innebär att all anmälningspliktig vattenverksamhet som har samband med någon av de miljöfarliga verksamheter som omfattas av förordningen ska omfattas av bestämmelserna i den tillfälliga förordningen.

6.4 Ändring av villkor eller bestämmelser i befintliga tillstånd

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om upphävande eller ändring av villkor eller bestämmelser i befintliga tillstånd, som har samband med den ändring som har anmälts. Dessa beslut ska gälla under en begränsad tid.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

En ändring av en tillståndspliktig verksamhet kan vara tillståndspliktig enligt 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen.

I samband med ändringstillstånd kan även villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen ändras, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen (24 kap. 8 § miljöbalken).

Behov av lättnader

Om en tillståndspliktig ändring i stället ska regleras genom anmälan om ändring är det rimligt att tillsynsmyndigheten vid handläggning av anmälan har möjlighet att ändra berörda villkor i ett tillstånd. En avsaknad av den möjligheten skulle medföra att gällande tillstånd och anmälda ändringar kan bli motsägelsefulla.

Den föreslagna ordningen är en avvikelse från vad som normalt gäller, nämligen att en tillsynsmyndighet inte får ändra villkor i ett tillstånd. Den möjligheten är vanligtvis förbehållen tillståndsmyndigheten som har prövat verksamheten. Följden av avvikelsen blir förhållandevis ingripande eftersom den rubbar den rättskraft som gäller för ett tillstånd. Se 24 kap. 1 § miljöbalken. Det bedöms dock vara en nödvändig avvikelse för att möjliggöra enklare ändringar av vissa verksamheter för att stärka försvarsberedskapen.

Det är en uppgift för den som anmäler att uppmärksamma tillsynsmyndigheten på de konflikter som kan finnas mellan den anmälda ändringen av verksamheten och det gällande tillstånd. Anmälan bör förses med yrkande om vilka ändringar som bedöms behövas. Ett yrkande ska dock inte vara en förutsättning för att tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om ändringar, utan myndigheten ska kunna besluta om de ändringar i gällande tillstånd som myndigheten bedömer behövs.

Den anmälande myndigheten måste bedriva verksamheten eller vidta åtgärden på ett sätt som är förenligt med villkoren i ett eventuellt tillstånd om inte dessa villkor har upphävts eller ändrats av försvarsinspektören för hälsa eller miljö. Om försvarsinspektören har meddelat nya villkor eller försiktighetsmått efter anmälan måste även dessa följas.

6.5 Förhållandet till andra förordningar

Förslag: Vid utformning och handläggning av en anmälan om en verksamhet eller åtgärd som är anmälningspliktig enligt den tillfälliga förord-

ning som föreslås i denna promemoria, ska bestämmelserna i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och förordningen om vattenverksamheter tillämpas om inget annat anges i denna förordning. Det ska dessutom införas bestämmelser i dessa förordningar om att det finns avvikande bestämmelser i den tillfälliga förordningen. I den förordning som nu föreslås finns bestämmelser som ersätter vissa bestämmelser i miljöbalken, förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och förordningen om vattenverksamheter.

Skälen för förslaget

Bestämmelser om vad en anmälan ska innehålla och hur en anmälan ska handläggas finns i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och i förordningen om vattenverksamheter.

En anmälan om en miljöfarlig verksamhet ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter och de uppgifter som behövs för att kunna bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan om det är en åtgärd som omfattas av MKB-direktivets bilaga 2 (25 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Denna bestämmelse ska tillämpas även när det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som anmäls enligt den förordning som nu föreslås. De verksamheter som omfattas av kravet på att lämna uppgifter som behövs för att kunna bedöma om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan är anläggningar för lagring av bränslen eller andra kemiska produkter (20 kap. 2 § miljöprövningsförordningen), hamnar (24 kap. 2 § miljöprövningsförordningen) och flygplatser (24 kap. 5 § miljöprövningsförordningen). Eftersom skjutfält och skjutbanor inte omfattas av MKB-direktivet behöver anmälningar av sådana verksamheter inte innehålla uppgifter som behövs för att kunna bedöma om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd innehåller även bestämmelser om att anmälan om specifika miljöfarliga verksamheter ska innehålla vissa uppgifter, till exempel verksamhet med vindkraftverk (25 a §), en anläggning som avser en anläggning där en kostnads-nyttoanalys ska utföras (25 c §) och en verksamhet med behandling av avfall (25 d §). Dessa bestämmelser bör sällan eller aldrig bli aktuella i de ärenden som kommer prövas enligt den tillfälliga förordning som föreslås i denna promemoria. Om så är fallet aktualiseras dock kraven i bestämmelserna.

En anmälan om en vattenverksamhet ska innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning, miljöeffekter och påverkan på närliggande fastigheter (20 § förordningen om vattenverksamheter).

I den förordning som nu föreslås finns bestämmelser som ersätter vissa bestämmelser i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och förordningen om vattenverksamheter. I de paragrafer som innehåller bestämmelser som ersätter bestämmelser i miljöbalken och i förordningar anges vilka paragrafer som ersätts.

6.6 Krav på skyndsam handläggning

Förslag: Det anges när en anmälan enligt den tillfälliga förordningen ska göras och hur den ska göras.

Om ett ärende är brådskande får tiden för yttrande från myndigheter, organisationer och enskilda begränsas.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska handlägga ärenden om anmälan skyndsamt. Det införs tidsgränser för handläggningen och bestämmelser om hur handläggningstiden ska beräknas.

När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska försvarsinspektören

1. besluta om försiktighetsmått eller förbud enligt miljöbalken,
2. besluta om att upphäva eller ändra villkor eller bestämmelser i ett befintligt tillstånd, i frågor som har samband med anmälan,
3. förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd för att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, eller
4. i övriga fall besluta om att ärendet inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

En anmälan om en miljöfarlig verksamhet ska göras i god tid innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas. Anmälan ska vara skriftlig och ges in till den myndighet som utövar tillsyn över verksamheten eller åtgärden. Anmälan ska dock ges in till länsstyrelsen, om verksamheten eller åtgärden har samband med en annan fråga som prövas av länsstyrelsen (22 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

En anmälan om vattenverksamhet ska vara skriftlig. Den får göras elektroniskt (20 § förordningen om vattenverksamheter).

När det gäller en miljöfarlig verksamhet ska de statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken på lämpligt sätt och i skälig omfattning ges tillfälle att yttra sig över en anmälan (26 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). När det gäller en vattenverksamhet ska de statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken ges tillfälle att yttra sig i anmälningsärendet (22 § förordningen om vattenverksamheter). I förvaltningslagen framgår även att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rätts-säkerheten eftersätts (9 §).

När det är fråga om en miljöfarlig verksamhet får tillsynsmyndigheten besluta att förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, om verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön. Detta gäller även om tillståndsplikt inte följer av föreskrifter (9 kap. 6 a § miljöbalken). Även för en vattenverksamhet som omfattas av föreskrifter om anmälningsplikt får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd (11 kap. 9 a § miljöbalken).

När ett anmälningsärende som avser en miljöfarlig verksamhet är tillräckligt utrett och om det behövs, ska den myndighet som handlägger ärendet i

ett föreläggande till verksamhetsutövaren besluta om försiktighetsmått eller förbud enligt miljöbalken eller förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd. Om myndigheten inte förelägger om försiktighetsmått eller förbud, ska myndigheten underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida (27 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Av förordningen om vattenverksamheter framgår att tillsynsmyndigheten, när ett anmälningsärende om en vattenverksamhet är tillräckligt utrett, ska besluta om de förbud som behövs, förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsmått som behövs, eller ansöka om tillstånd, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, eller underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte föranleder någon åtgärd från myndighetens sida (23 §).

Av miljöbalken framgår att en anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (9 kap. 6 c §). En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken). Av förarbetena framgår att tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet kan besluta att verksamheten får påbörjas tidigare eller att påbörjandet inte får ske förrän senare, allt beroende på vad som är nödvändigt för att myndigheten ska kunna ta ställning till behovet av eventuella förelägganden om försiktighetsmått (prop. 2004/05:129 s. 92 och 93).

Bestämmelser om anmälan

Eftersom den förordning som nu föreslås reglerar verksamheter och åtgärder där det finns behov av särskild skyndsamtet så bör det anges att en anmälan ska ges in till tillsynsmyndigheten i så god tid som möjligt. Det bör särskilt anges att anmälan får göras elektroniskt eftersom detta kan bidra till en skyndsamt hantering. Denna bestämmelse ersätter 22 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 20 § första och andra meningen i förordningen om vattenverksamheter.

Tidsfrist för yttrande

Det finns ingen bestämmelse om längden på den tidsfrist som ska ges till myndigheter, organisationer och enskilda som ska yttra sig över anmälan. En bedömning bör ske i varje enskilt fall av vad som är lämpligt. Yttrandetiden ska vara skälig och beror på ärendetyp och omfattning av materialet.

På grund av omvärldssituationen och att det finns behov av en snabb utbyggnad av försvaret bör det införas en bestämmelse om att tiden för yttrande får begränsas om ärendet är brådskande. Vid bedömningen ska beaktas om ärendet bör handläggas mer skyndsamt på grund av den anmälans myndighetens behov. Det kan till exempel innebära att de myndigheter som ska ges tillfälle att yttra sig behöver prioritera detta ärende framför annat arbete. Det ska dock fortfarande vara en skälig tid för yttrande och rättssäkerheten får inte eftersättas. Den föreslagna bestämmelsen ersätter 26 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 22 § i förordningen om vattenverksamheter.

Beslut när anmälningsärendet är utrett

Det bör vara tydlig för den myndighet som har gjort en anmälan när handläggningen av ärendet är avslutad. Det bör därför införas en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska avsluta ett anmälningsärende med ett beslut när ärendet är tillräckligt utrett. Genom ett sådant beslut ska myndigheten

1. besluta om försiktighetsmått eller förbud,
2. besluta om att upphäva eller ändra villkor eller bestämmelser i ett befintligt tillstånd, i frågor som har samband med anmälan,
3. förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, eller
4. i övriga fall besluta om att ärendet inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida.

Bestämmelsen ska tillämpas i stället för 9 kap. 6 a § och 11 kap. 9 a § andra stycket miljöbalken, 27 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och 23 § förordningen om vattenverksamheter. Detta innebär att tillsynsmyndigheten inte får förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd av någon annan anledning än att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. När det gäller vattenverksamheter får påverkan på enskilda intressen i stället hanteras i ett efterföljande mål om ersättning. Se avsnitt 6.11. När ett ärende gäller en anmälan om en verksamhet eller åtgärd som enligt miljöprövningsförordningen omfattas av krav på tillstånd finns det i de flesta fall ett behov av beslut om försiktighetsmått om verksamheten ska få bedrivas efter anmälan. I de fall försvarsinspektören beslutar om upphävande eller ändring av villkor eller bestämmelser i ett befintligt tillstånd krävs ett beslut om detta. Detta behövs för att det ska vara tydligt vilka ändringar som görs i förhållande till tillståndet.

Tid för handläggning av anmälan

Med hänsyn till behovet av att snabbt kunna bygga ut det militära försvaret bör det införas en bestämmelse som begränsar tiden för handläggningen av en anmälan. Försvarsinspektören för hälsa och miljö har endast i ett fåtal anmälningsärenden en handläggningstid över sex veckor. Handläggningstiden är i medeltal 34 dagar. Det bör därför vara möjligt att hantera ärendena inom sex veckor. Om det är fråga om en anmälan om ett nytt skjutfält eller en ny anläggning för lagring av kemiska produkter som är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen men som inte har ett tillstånd så bör ärendet i stället hanteras inom tolv veckor. Det bör därför införas en bestämmelse om att anmälningsärendena ska hanteras inom denna tid.

När fristen riskerar att överskridas av skäl som ligger utanför försvarsinspektörens kontroll är det viktigt att handläggningstiden kan förlängas för att säkerställa kvaliteten i ärendet. En förlängning kan t.ex. bli aktuell för att försvarsinspektören ska kunna beakta inkomna synpunkter i ärendet. Om det är nödvändigt på grund av handläggningen eller utredningen i ärendet bör försvarsinspektören därför få förlänga tidsfristen en gång med högst två veckor.

För att underlätta planeringen för den myndighet som har anmält en verksamhet eller åtgärd bör det införas en bestämmelse om att försvars-

inspektören för hälsa och miljö ska informera den myndighet som har anmält en verksamhet eller åtgärd om förlängningen innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

Avsikten är att tillsynsmyndigheten genom anmälan ska få det underlag som behövs för handläggningen. Det kan dock förekomma att den som anmäler och tillsynsmyndigheten inte har samma uppfattning om vad som behövs för handläggningen. Om tillsynsmyndigheten tidigt under handläggningen förelägger den som har anmält om komplettering är det rimligt att tiden för handläggningen räknas från tidpunkten när bristen i anmälan har avhjälpats. Det bör därför införas en bestämmelse om att tidpunkten för handläggningstiden ska räknas från den dag då bristen avhjälpades om försvarsinspektören för hälsa och miljö förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan inom två veckor från den dag då anmälan kom in. Om försvarsinspektören inte inom den föreskrivna fristen om två veckor förelägger den som har gjort en anmälan att avhjälpa bristen räknas fristen från det att anmälan kom in till myndigheten.

Om försvarsinspektörens beslut om undantag från vissa processuella regler överklagas ska den tid som det tar att pröva det överklagade beslutet inte räknas in i tidsfristen. Om det är möjligt så bör myndigheten fortsätta handläggningen av ärendet under denna tid men det kan under denna tid vara oklart vilka bedömningar som ska göras och även vilket underlag som ska ges in i ärendet. I dessa fall krävs att frågan om undantag avgörs först.

Den föreslagna bestämmelsen ersätter miljöbalkens bestämmelser om att en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet får påbörjas tidigast sex respektive åtta veckor efter att anmälan har gjorts om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (9 kap. 6 c § och 11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken). Enligt den föreslagna bestämmelsen ska försvarsinspektören meddela beslut inom sex respektive 12 veckor. Om handläggningen kräver det kan tidsfristen förlängas med högst två veckor. Försvarsinspektören har inte möjlighet att besluta om en längre handläggningstid.

Det bedöms inte vara nödvändigt att koppla några sanktioner till tidsfristen. Målet om en ökad effektivitet i handläggningen bör kunna nås ändå.

Förhållandet mellan utredningsskyldigheten och tidsfristen för beslut

Enligt förslaget ska försvarsinspektören för hälsa och miljö meddela sitt beslut när ärendet är tillräckligt utrett. Samtidigt måste försvarsinspektören se till att beslutet meddelas inom en viss tid från det att anmälan är komplett. Förslagen ställer därmed höga krav på att försvarsinspektören tidigt bildar sig en uppfattning om ärendet och tar ställning till om underlaget behöver kompletteras. Som redogjorts för i avsnittet ovan måste försvarsinspektören meddela ett eventuellt kompletteringsföreläggande inom två veckor för att tidsfristen för beslut ska räknas från den dag då en eventuell brist i anmälan har avhjälpats. Det är en förhållandevis kort tid, men bedöms som nödvändigt för att åstadkomma en skyndsam handläggning. Försvarsinspektören måste även se till att handläggningen av ärendet i övrigt sker effektivt för att de angivna tidsramarna ska kunna hållas. För att yttrandetiden inte ska bli oskäligt kort för berörda myndigheter, organisationer och enskilda krävs också att försvarsinspektören kommunicerar ärendet i så god tid som möjligt.

Om det är nödvändigt på grund av handläggningen eller utredningen i ärendet får tidsfristen för beslut förlängas med högst två veckor.

Omedelbar verkställighet

En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas (26 kap. 26 § miljöbalken). Ett verkställighetsförordnande innebär att ett lagakraftvunnet beslut inte behöver avvaktas. Det åligger verksamhetsutövaren att visa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att beslutet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det måste också krävas att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet beslut bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Jämför NJA 2012 s. 623.

6.7 Undantag från vissa processuella regler

Förslag: Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska under en begränsad tid få besluta om undantag från en eller flera av bestämmelserna om krav på bedömning av betydande miljöpåverkan, om begränsning av anmälningssplikten för vissa verksamheter, om specifik miljöbedömning och om att en ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning.

Undantag får endast beviljas om verksamheten eller åtgärden enbart avser försvaret och en tillämpning av en eller flera av dessa bestämmelser skulle få en negativ inverkan på försvaret.

Om ett undantag görs från kraven på miljökonsekvensbeskrivning ska underlaget i stället uppfylla de krav på innehåll som ställs på en anmälan om en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet.

Om förutsättningarna för undantag är uppfyllda och ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten får myndigheten även besluta om undantag från kravet på gränsöverskridande samråd.

En ansökan om undantag ska innehålla de uppgifter som behövs för den bedömning som ska göras.

Skälen för förslaget

EU-rätt och konventioner

I enlighet med vad som beskrivs i avsnitt 5.1 innehåller MKB-direktivet bestämmelser om att vissa projekt ska bli föremål för krav på tillstånd och en bedömning av miljöpåverkan innan tillstånd ges. Direktivet ger möjlighet att från fall till fall inte tillämpa direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret.

I Esbokonventionen anges att bestämmelserna i konventionen inte ska begränsa parternas rätt att införa nationella lagar, förordningar, administrativa föreskrifter eller vedertagna rättsliga åtgärder för att skydda uppgifter vars tillhandahållande skulle kunna skada bland annat nationell säkerhet (artikel. 2.8).

Enligt Århuskonventionen får en begäran om miljöinformation avslås om utlämnandet skulle få negativa följder för internationella förbindelser, det nationella försvaret eller allmän säkerhet (artikel 4.4 b).

Det finns således en möjlighet att göra undantag från Esbokonventionen och Århuskonventionen.

Behov av lättnader

MKB-direktivets krav genomförs bland annat genom 6 kap. miljöbalken, miljöbedömningsförordningen och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Under en begränsad period bör det finnas möjlighet för försvarsinspektören för hälsa och miljö att efter ansökan av Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk i undantagsfall kunna medge lättnader från krav som genomför MKB-direktivet. En del i genomförandet är kraven på att tillsynsmyndigheten ska bedöma om vissa anmälningspliktiga verksamheter eller åtgärder kan antas innebära betydande miljöpåverkan och på att anmälan ska innehålla underlag för denna bedömning. Det föreslås även krav på en sådan bedömning och ett underlag för denna bedömning i denna förordning eftersom det krävs enligt MKB-direktivet. Försvarsinspektören för hälsa och miljö bör få möjlighet att ge undantag från dessa krav.

Undantaget bör utformas på ett sätt som innebär att det går att göra ytterligare avsteg från tillståndsplikten och i motsvarande mån utöka anmälningsplikten. Detta innebär för flygplatser att ett undantag kan göras som innebär att en förlängning av en flygplats banlängd som överstiger 2 100 meter kan anmälas. För anläggningar för lagring eller hantering av bränsle och andra kemiska produkter innebär det att en anläggning med en kapacitet om 200 000 ton eller mer eller en ändring av en sådan anläggning kan anmälas.

Eftersom flera av MKB-direktivets krav ska uppfyllas inför förprovningen av en verksamhet eller åtgärd så bör en eventuell ansökan om undantag ges in inför eller i samband med en anmälan. Ansökan om undantag behöver prövas så snart som möjligt eftersom utgången kan påverka vilka bedömningar tillsynsmyndigheten ska göra under handläggningen och vilket underlag som ska finnas i ärendet.

En sådan ansökan bör få göras både i samband med en anmälan som görs i stället för en ansökan om tillstånd och när det är fråga om en anmälan av en verksamhet eller åtgärd som redan i dag är anmälningspliktig. De anmälningspliktiga verksamheter som berörs är de som omfattas av MKB-direktivets bilaga 2 och som anges 25 § 2 i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt de som enligt förslag i denna promemoria ska regleras på motsvarande sätt (flygplatser och anläggningar för lagring av bränsle och andra kemiska produkter). Flygplatserna och anläggningarna för hantering av kemiska produkter berörs genom att det går att ansöka om undantag från kravet på bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, undantag från den begränsning som innebär att förlängningar av flygplatsens banlängd över en viss längd respektive anläggningar överstigande en viss lagringskapacitet eller utvidgning över en viss kapacitet inte går att anmäla och från kraven i 6 kap. miljöbalken.

Möjligheten till undantag ska tolkas mot bakgrund av syftet med MKB-direktivet och bör därför tillämpas restriktivt. Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk bedriver flera olika typer av verksamheter och skillnaderna mellan de olika verksamheterna kan vara stora. Detta innebär att möjligheterna att göra undantag varierar. Förutsättningarna för att bedöma om en verksamhet eller åtgärd kan tillåtas utan en fullständig miljöbedömning varierar. Det bör i regel vara enklare att göra undantag om det handlar om mindre ändringar i en befintlig verksamhet än om det är fråga om en ny verksamhet.

Eftersom MKB-direktivet ger möjlighet till undantag för projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret bör en förutsättning för att få undantag vara att det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som enbart avser försvaret. Med försvar avses här det militära försvaret. Detta krav bör vara uppfyllt för de verksamheter och åtgärder som omfattas av förordningen, men det bör ändå anges i förordningen för att förtydliga att bestämmelsen är förenlig med direktivet.

För att kunna medge undantag krävs även att en tillämpning av direktivet skulle få en negativ inverkan på försvaret, även här avses det militära försvaret. Det bör därför vara en förutsättning att tillämpningen av bestämmelserna om miljöbedömning skulle få en negativ inverkan på försvaret.

En anmälan om undantag bör innehålla de uppgifter som behövs för den bedömning som försvarsinspektören för hälsa och miljö ska göra. Detta innebär att det behövs underlag som visar vilka av kraven som skulle få en negativ inverkan på försvaret och varför en sådan inverkan skulle uppstå. Ett centralt kriterium för att undantag ska komma i fråga är att det är tidskritiskt att en verksamhet eller åtgärd behöver genomföras. Det kan till exempel vara fråga om en verksamhet eller åtgärd som är så brådskande att det kan motivera att det inte görs någon specifik miljöbedömning eller bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Om verksamheten eller åtgärden omfattas av krav på samråd med andra länder och den som anmäler vill ha undantag från detta krav så behövs ett underlag som visar att ett samråd med ett annat land skulle skada den nationella säkerheten. Detta krav bör införas för att säkerställa att undantaget är förenligt med Esbokonventionen.

Undantaget ska bara avse processuella regler. En anmälan om en verksamhet eller åtgärd där man har beviljat undantag från kravet på en specifik miljöbedömning eller på att bedöma om en betydande miljöpåverkan kan antas måste alltid innehålla det underlag som krävs för att kunna bedöma om verksamheten eller åtgärden är förenlig med samtliga materiella krav som är tillämpliga. Verksamhetsutövarna bör vara medvetna om de flesta av de miljökonsekvenser som en verksamhet eller åtgärd kan orsaka även utan att ha genomfört en specifik miljöbedömning. Om det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som omfattas av krav på tillstånd och som får undantag från bestämmelserna om miljökonsekvensbeskrivning i 6 kap. bör underlaget i stället uppfylla de krav på innehåll som en anmälan för en miljöfarlig verksamhet och i förekommande fall för en vattenverksamhet ska uppfylla. Detta behövs för att myndigheten ska kunna göra en bedömning om av de materiella kraven är uppfyllda. En sådan bestämmelse bör därför införas.

Ett beslut om undantag bör kunna överklagas särskilt och inte endast i samband med ett slutligt beslut i anmälningsärendet. Försvarsinspektörens beslut kan överklagas till regeringen (18 kap. 1 § 2 miljöbalken).

6.8 Överlämnande till regeringen

I miljöbalken finns bestämmelser om att en förvaltningsmyndighet ska överlämna en fråga till regeringens avgörande om förvaltningsmyndigheten finner att en verksamhet eller åtgärd endast kan tillåtas enligt 2 kap. 9 § första stycket eller 10 § eller enligt 7 kap. 29 §. Detta innebär att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska överlämna anmälningsärenden till regeringen om den anmälda verksamheten eller åtgärden medför sådana risker för människors hälsa eller miljö även om skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas att endast regeringen kan besluta att tillåta den.

6.9 Egenkontroll och förberedelse inför kommande tillståndsansökningar

Förslag: Om Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk gör en anmälan om en ny verksamhet eller om en ändring av en verksamhet, som är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen, ska den anmälände myndigheten fortlöpande ta fram och dokumentera det underlag som behövs för en kommande tillståndsansökan.

Skälen för förslaget

Gällande bestämmelser

Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Verksamhetsutövaren ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön (26 kap. 19 § miljöbalken).

För tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter finns det bestämmelser om egenkontroll i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Det ska finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret som gäller för verksamheten (4 §). Verksamhetsutövaren ska även ha dokumenterade rutiner för att fortlöpande kontrollera utrustning för drift och kontroll hålls i gott skick (5 §). Vidare ska verksamhetsutövaren fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt. Resultatet ska dokumenteras. Verksamhetsutövaren ska omgående underrätta tillsynsmyndigheten om driftsstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljö (6 §).

I 22 kap. miljöbalken finns bestämmelser om vad en ansökan i ett ansökningsmål ska innehålla. Dessa bestämmelser ska tillämpas även i ett ärende som prövas av länsstyrelsen (19 kap. 5 § miljöbalken).

Behov av lättnader

Det föreslagna tillfälliga regelverket syftar till att införa anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt för vissa försvarsverksamheter.

Eftersom det även i den tillfälliga förordning som nu föreslås är fråga om verksamheter och åtgärder som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken så omfattas de av kraven i förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll.

De undantag från tillståndsprövningen av miljöfarlig verksamhet som nu föreslås i förordningen är tidsbegränsade. De avser en tid när det råder särskilda förhållanden och åtgärder behöver vidtas för att stärka försvarsberedskapen och höja krigsdugligheten. Avsikten är att de aktuella försvarsmyndigheternas verksamhet efter denna period ska omfattas av den vanliga miljölagstiftningen.

Det krävs att myndigheterna påbörjar ett arbete med att ta fram underlag för ordinarie ansökningar om tillstånd, i den utsträckning det behövs. Detta bör ske parallellt med anmälningarna enligt den tillfälliga förordningen och stärkandet av försvarsberedskapen. Den myndighet som gör en anmälan om en verksamhet som normalt sett är tillståndspliktig ska därför också ha en skyldighet att samtidigt ta fram och dokumentera det underlag som behövs för kommande tillståndsansökningar.

Om avsikten är att verksamheten efter förordningens utgång ska fortsätta att bedrivas på ett sätt som innebär en avvikelse i förhållande till vad som är förenligt med verksamhetens tillstånd kommer en ansökan om ändring av tillståndet behöva inges till prövningsmyndigheten.

Det bör därför införas en bestämmelse om att myndigheterna fortlöpande ska dokumentera uppgifter om verksamheten som enligt 22 kap. 1 § miljöbalken ska ingå vid en kommande ansökan om tillstånd.

6.10 Miljörapport

Förslag: För en miljöfarlig verksamhet där en anmälningsplikt tillfälligt har ersatt en tillfällig tillståndsplikt, som påbörjas eller ändras efter en anmälan i stället för genom ett tillstånd, ska verksamhetsutövaren varje år lämna en miljörapport till försvarsinspektören för hälsa och miljö.

I miljörapporten ska redovisas de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i det tillstånd som gäller för verksamheten och ändrade villkor eller villkor om försiktighetsmått som myndigheten har beslutat om i anmälningsärendet och resultaten av åtgärderna.

Skälen för förslaget

Om en miljöfarlig verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken eller enligt ett föreläggande som har beslutats enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken ska verksamhetsutövaren varje år lämna en miljörapport till den tillsynsmyndighet som

utövar tillsynen över verksamheten (26 kap. 20 § miljöbalken). I miljörapporten ska verksamhetsutövaren redovisa de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i det tillstånd som gäller för verksamheten och resultaten av åtgärderna. Naturvårdsverket har meddelat närmare föreskrifter om vad en miljörapport ska innehålla, se NFS 2016:8.

Kravet på att de verksamheter som är tillståndspliktiga årligen ska lämna en miljörapport till tillsynsmyndigheten, bör gälla även under den period verksamheten har påbörjats eller ändrats efter en anmälan som tillfälligt ersatt en tillståndsplikt. I miljörapporten ska verksamhetsutövaren liksom tidigare redovisa de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren som gäller för verksamheten och resultaten av åtgärderna.

Tillsynsmyndigheten får efter en anmälan upphäva eller ändra villkor och andra bestämmelser som tidigare har meddelats av tillståndsmyndigheten och får även besluta om nya försiktighetsmått. Det bör därför införas en bestämmelse om att verksamhetsutövaren varje år ska lämna en miljörapport som redovisar de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkor i det tillstånd som gäller för verksamheten och ändrade villkor eller villkor om försiktighetsmått som tillsynsmyndigheten har beslutat om i anmälningsärendet samt resultaten av åtgärderna.

6.11 Ersättningsfrågor och rådighet

Förslag: Det ska införas upplysningsbestämmelser dels om att bestämmelser om ersättning finns i 31 kap. miljöbalken, dels om att det finns bestämmelser om rådighet över vatten i 2 kap. lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamheter.

Skälen för förslaget

Som anges i avsnitt 4.4 är försvarsinspektören för hälsa och miljö tillsynsmyndighet för samtliga verksamheter och åtgärder inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt. Detta innebär att en anmälan om vattenverksamhet ska göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Av förordningen om vattenverksamhet framgår att tillsynsmyndigheten vid bedömning av om det finns skäl att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd särskilt ska beakta om det i ärendet finns ett yrkande om särskild tvångsrätt, ersättning eller inlösen (23 § andra stycket). Anmälningsärenden förutsätts handla om vattenverksamheter som inte drabbar kringliggande fastigheter. Vattenverksamheter som drabbar kringliggande fastigheter ska generellt hanteras genom tillståndsprövning (prop. 2004/05:129 s. 72). Bestämmelser om de olika kompensationer och ersättningar som skulle kunna vara aktuella inom ramen för en tillståndsprövning på miljöområdet finns i 31 kap. miljöbalken och lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. I 2 kap. lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet finns bestämmelser om rådighet över vatten. För att bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas (2 kap. 1 §). Rådigheten är knuten till den fastighet som vattnet tillhör (2 kap. 2 §).

En exploatör kan få råddighet genom avtal med fastighetsägaren eller genom tvångsförfoganden. Genom upplysningsbestämmelsen erinras om att råddighet krävs för att bedriva en vattenverksamhet.

I denna promemoria föreslås att en vattenverksamhet ska omfattas av anmälningsplikt om vattenverksamheten har samband med en miljöfarlig verksamhet som handläggs enligt denna förordning. Det föreslås att det inte ska finnas möjlighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd på grund av att vattenverksamheten påverkar en annan fastighet. För att möjliggöra att även sådana vattenverksamheter som påverkar kringliggande fastigheter ska kunna hanteras i ett anmälningsärende bör prövningen av anspråk om ersättning i stället ske i ett efterföljande stämningssmål. Det krävs även ett annat förfarande om verksamhetsutövaren behöver ett myndighetsbeslut för att genom tvång få råddighet till det område där verksamheten ska bedrivas.

6.12 Kraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Den tidsbegränsade förordningen med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter, ändringarna i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och i miljöprövningsförordningen ska träda i kraft så snart som möjligt hösten 2024 och upphöra att gälla efter fem år.

Den som har gjort en anmälan enligt den tidsbegränsade förordningen för en verksamhet som åter ska bli tillståndspliktig när förordningen upphör ska kunna fortsätta bedriva verksamheten med stöd av den gjorda anmälan under ytterligare två år efter att förordningen har upphört att gälla om inte tillsynsmyndigheten beslutar om något annat. Detta ska gälla under förutsättning att tillsynsmyndigheten inte har förbjudit verksamheten eller åtgärden eller förelagt den som har anmält att ansöka om tillstånd. Om en tillståndsansökan ges in före det att förordningen upphör att gälla ska verksamheterna få fortsätta att bedrivas till dess att ansökan om tillstånd har prövats slutligt om inte tillståndsmyndigheten beslutar något annat.

I samband med att den tidsbegränsade förordningen upphör att gälla ska ändringar i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och i miljöprövningsförordningen träda i kraft. Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska återgå till den nuvarande lydelsen. Miljöprövningsförordningen återgår i delar till den nuvarande lydelsen. Ändringarna om att en anmälningsplikt ska ersätta tillståndsplikt för vissa anläggningar för hantering av kemiska produkter för Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk är en permanent ändring.

Skälen för förslaget

Det är angeläget att Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk kan vidta åtgärder som stärker försvarsberedskapen på det sätt och till den nivå som riksdagen och regeringen har ålagt dem. Den föreslagna

tidsbegränsade förordningen med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter bör kunna träda i kraft hösten 2024.

Övergångsbestämmelser vid ikraftträdandet bedöms inte behövas för pågående ärenden. Det kan finnas pågående tillståndsansökningar av verksamheter som omfattas av den tillfälliga förordningen. Det bör i de fallen vara upp till sökanden att välja om de ska fortsätta handläggas som tillståndsärenden eller om en anmälan i stället ska ges in. Det är möjligt att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken även om tillståndsplikt inte föreligger (9 kap. 6 b § miljöbalken).

I pågående anmälningsärenden bör det vara möjligt att i förekommande fall handlägga ärendena enligt de nya bestämmelserna.

Den som har gjort en anmälan enligt den tidsbegränsade förordningen för en verksamhet som efter att förordningen har upphört åter ska bli tillståndspliktig bör ha möjlighet att under ytterligare 24 månader efter att förordningen har upphört att gälla fortsätta bedriva verksamheten med stöd av anmälan om inte tillsynsmyndigheten beslutat något annat. Det innebär en rätt att bedriva verksamheten i enlighet med de villkor om försiktighetsmåt, de ändrade eller upphävda villkor som tillsynsmyndigheten har beslutat om i samband med anmälan om ändring av verksamheten.

Om verksamhetsutövaren har lämnat in en tillståndsansökan före det att förordningen har upphört att gälla får verksamheten fortsätta att bedrivas till dess att ansökan om tillstånd har handlagts klart om inte tillståndsmyndigheten beslutar om något annat. Detta bedöms ge de berörda myndigheterna en rimlig tid att förbereda en ansökan om tillstånd. Detta mot bakgrund av att det i förordningen införs ett krav på att efter en anmälan fortlöpande dokumentera uppgifter som ska ingå i en kommande ansökan om tillstånd.

Detta innebär att försvarsinspektören för hälsa och miljö behåller möjligheten att genom tillsyn reglera verksamheten fram till att en ansökan om tillstånd ges in dock längst i två år efter att förordningen har upphört att gälla. Om ingen ny ansökan om tillstånd inges innan detta datum gäller det gamla tillståndet och om verksamheten bedrivs måste den åter bedrivas enligt det tillståndet.

När den tidsbegränsade förordningen upphör att gälla ska förordningen om miljöfarlig verksamhet återgå till den nuvarande lydelsen. Detsamma gäller de delar av miljöprövningsförordningen där det införs en bestämmelse som upplyser om att det finns avvikande bestämmelser i den tillfälliga förordningen.

Det bedöms finnas behov av att anläggningar för hantering av kemiska produkter för Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk ska kunna anmälas även efter att den tidsbegränsade förordningen upphör att gälla. Den författningsändring som innebär att anmälningsplikt ersätter tillståndsplikt för vissa anläggningar för hantering av kemiska produkter bör därför inte tidsbegränsas.

7 Konsekvensutredning

7.1 Problembeskrivning och syfte

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats över en längre tid. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Regeringen har fattat ett inriktningsbeslut för Försvarsmakten som avser planeringsförutsättningar, mål för Försvarsmaktens operativa förmåga, krigsorganisationens utveckling och grundorganisationens utveckling. Beslutet tar utgångspunkt i regeringens proposition Totalförsvaret 2021–2025. Riksdagsbeslutet innehåller ett övergripande mål för totalförsvaret, nya mål för det militära respektive civila försvaret, inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation och förändringar i Försvarsmaktens grundorganisation. Av beslutet framgår att det militära försvaret ska utformas och dimensioneras för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Målet innebär att totalförsvaret ska ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Regeringen beslutade vidare den 16 maj 2022 om att Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato. Sverige blev Nato-medlem den 7 mars 2024.

Försvarsmakten har i en framställan den 3 juni 2022 beskrivit problem med att växa enligt nämnda inriktningsbeslut. Problemen kan kort beskrivas som att den ökade verksamhet som behövs för att Försvarsmakten ska kunna växa blir omöjlig att nå inom ramen för gällande tillstånd och anmälningar enligt miljöbalken. Det bedöms även bli omöjligt att nå målen genom att söka nya tillstånd och göra nya anmälningar enligt det ordinarie prövningssystemet.

Syftet med förslagen i promemorian är att förenkla processen för vissa tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter som bedrivs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk. Detta ska uppnås genom lättnader i det processuella regelverket för verksamheterna. Ändringarna är nödvändiga för att säkra den svenska försvarsförmågan och för att nå de mål riksdagen och regeringen har beslutat om för att kunna försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Ändringarna är även nödvändiga för att Sverige ska kunna agera som en pålitlig och trovärdig medlem av Nato.

7.2 Förslagen i korthet

De ändringar som föreslås avser processuella regler och påverkar inte kravnivåerna i de materiella bedömningarna enligt miljöbalken. Förslaget innehåller tillfälliga bestämmelser som bland annat innebär:

- att tillståndspliktiga ändringar av befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält under vissa förutsättningar ska kunna hanteras genom anmälan,
- att det under vissa förutsättningar ska vara möjligt att göra en anmälan i stället för att ansöka om tillstånd för ett nytt tillståndspliktigt skjutfält och en ny tillståndspliktig anläggning för lagring och annan hantering av kemiska produkter,

- att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska handlägga anmälningar avseende flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter, skjutfält och hamnar, liksom anmälningspliktiga vattenverksamheter som hör samman med sådana miljöfarliga verksamheter, skyndsamt och inom vissa tidsramar,
- att försvarsinspektören får begränsa tiden för myndigheters, organisationers och enskildas yttrande om ett ärende är brådskande, och
- att försvarsinspektören under vissa förutsättningar ska kunna bevilja undantag från vissa andra processuella krav, bland annat krav på bedömning av betydande miljöpåverkan och specifik miljöbedömning som följer av MKB-direktivet.

En anmälan ska liksom i dag göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö. Myndigheten ska även besluta om ansökan om undantag från vissa processuella bestämmelser. Försvarsinspektörens beslut ska också som i dag överklagas till regeringen.

Det föreslås även en permanent ändring i miljöprövningsförordningen som innebär att tröskeln för tillståndsplikt höjs för Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter.

7.3 Nollalternativ

Om förslagen inte genomförs kommer Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks verksamheter att fortsätta omfattas av nu gällande regler för tillstånds- och anmälningsplikt enligt miljöbalken. Ökningen av Försvarsmaktens övningsverksamhet, och därmed delar av stärkandet av försvarsberedskapen, kommer då inte att kunna genomföras lika snabbt som om förslagen genomförs. I förlängningen riskerar målen i inriktningsbeslutet för försvaret att inte nås. Det skulle kunna medföra att Sverige inte kan uppfylla sina åtaganden inom Nato och försvarssamarbetsavtalet DCA, bland annat i fråga om att kunna ta emot allierade för att öva på svensk mark och i svenska vatten.

7.4 Konsekvenser för att stärka försvarsberedskapen

Riksdagen och regeringen har beslutat om en kraftig utbyggnad av det svenska försvaret de närmaste åren. De nuvarande bestämmelserna är inte tillräckliga för att genomföra den utbildnings- och övningsverksamhet som krävs för att nå målen. Förslagen bedöms ha positiv effekt på Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks uppdrag att stärka försvarsberedskapen.

7.5 Konsekvenser för människors hälsa och miljön

Behovet av förändring av de verksamheter som berörs av förslagen varierar. När det kommer till flygflottiljer och civila flygplatser med militär flygverksamhet kan det exempelvis finnas ett behov av fler flygrörelser, flygrörelser under andra tider och användning av andra flygplanstyper. I fråga om övningsområden kan det finnas ett behov av att återinrätta skjutfält och utöka verksamheten vid befintliga skjutfält och skjutbanor. Detta kan till exempel innebära utökade verksamhetstider, ökat antal skott, ökad användning av skarp ammunition, ändrade vapentyper och vapensystem. Vad gäller det militära försvarets behov av hamnverksamhet kan det exempelvis bli aktuellt att utöka verksamhet, anlägga kajer och pirer eller utföra muddringsarbeten. För att kunna utöka övningsverksamheten och stärka försvarsberedskapen krävs även utökad lagring av drivmedel och andra kemikalier.

Förslagen bedöms kunna ge miljökonsekvenser i form av ökat buller. Utökad verksamhet vid till exempel flygfält och skjutfält ger upphov till en ljudutbredning utanför fältens gränser, vilket kan leda till mer frekvent buller för omkringboende. Försvarsmakten arbetar kontinuerligt med att begränsa ljudutbredningen i enlighet med miljöbalkens allmänna hänsynsregler. I fråga om bland annat buller från militär verksamhet har riksdagen vid flera tillfällen tidigare behandlat avvägningen mellan försvars- och miljöintresset. Mot bakgrund av det övergripande samhällsintresset av att Försvarsmakten effektivt kan utbilda och öva krigsförband i fred bör toleransen mot buller från militär verksamhet vara högre än från annan verksamhet i samhället (prop. 2013/14:128, bet. 2013/14:CU33, rskr. 2013/14:381).

Vid transport, hantering och lagring av drivmedel och andra kemikalier finns risk för spill och läckage. Generellt sett är risken för tillbud störst vid transport och hantering och mindre vid lagring. Konsekvenserna blir störst om föroreningar når kommunala dricksvattentäkter och grundvatten. Även enskilda kan drabbas om föroreningar till exempel når privata brunnar eller vatten som används för bevattning. Vid ut- eller ombyggnad av militär infrastruktur, eller nyetableringar på platser där det tidigare bedrivits sådan verksamhet, finns risk för att äldre föroreningar sprids. För att förhindra spridning av föroreningar till mark och vatten genomför Försvarsmakten förebyggande insatser som bland annat innefattar utbildning, provtagning, dokumentering, riskbedömning och vid behov även saneringsåtgärder.

Huvuddelen av utsläppen av luftföroreningar sker från samövande flyg- och fartygsverksamheter samt från motordrivna markfordon, medan skjutning och sprängning sammantaget ger relativt små utsläpp. Halterna kan förväntas vara något förhöjda inom och i direkt anslutning till ett skjutfält men endast marginellt förhöjda utanför skjutfältens omedelbara närhet. Utsläpp till luft bedöms i viss grad påverka luftkvaliteten i närområden men utan att påtagligt förhöjda halter uppkommer. Risken för olägenheter för människors hälsa bedöms därför som marginell.

Den miljöfarliga verksamheten som andra länder kommer att bedriva inom Sverige kommer att ske i samarbete med Försvarsmakten. Verksamheten kommer att stå under Försvarsinspektören för hälsa och miljöns tillsyn. Bedömningen är att andra länders bidrag i samband med militärövningar

kommer att utgöra en mindre del av den totala miljöfarliga verksamhet som bedrivs i Försvarsmaktens regi. Det nationella försvarets vapen, fordon och materielsystemen kommer även framöver att kunna utgöra utgångspunkten för beräkningar av den totala verksamhetens miljökonsekvenser.

Sammantaget är det övningsverksamheten som under normala omständigheter påverkar människor och miljö mest. Av oförutsedda händelser kan utsläpp av bränslen och andra kemikalier medföra de största konsekvenserna. Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska tillämpa samma materiella regler som tillståndsmyndigheten när ett anmälningssärende prövas. I detta hänseende kan alltså försvarsinspektören ställa motsvarande krav på verksamheten som en tillståndsmyndighet hade gjort vid en tillståndsprovning. Försvarsinspektören ska bland annat se till att miljöbalkens allmänna hänsynsregler efterlevs, till exempel genom beslut om försiktighetsmått. Anmälaren ska också ge in det underlag som behövs för att bedöma om de materiella kraven är uppfyllda. I de fall en anmälningsskyldighet tillfälligt har ersatt en tillståndsskyldighet gäller också fortfarande krav på miljörapportering. De berörda myndigheterna bedriver vidare ett systematiskt miljöarbete för att förebygga att deras verksamheter medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö. I detta ingår att vidta skyddsåtgärder och försiktighetsmått samt följa de begränsningar som är nödvändiga för att förebygga skador eller olägenheter. Genom kontinuerlig utbildning, utvärdering, och uppföljning minskar också risken för skador och olägenheter.

En konsekvens av att tillståndsförfarandet ersätts av ett anmälningsskyldigt förfarande för vissa verksamheter och att tillsynsmyndigheten kan bevilja undantag från vissa krav som följer av MKB-direktivet är att allmänhetens möjlighet till deltagande i processen minskar. Tillsynsmyndigheten ska dock fortfarande ge de myndigheter, organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken tillfälle att yttra sig över en anmälan. Förslagen i promemorian innebär vidare krav på skyndsamt handläggning och att tiden för yttrande får begränsas. För att tillse att ett ärende blir tillräckligt belyst är det viktigt att tillsynsmyndigheten och de anmälande myndigheterna som berörs av förslagen har rätt kompetens och tillräckliga resurser. Som redogörs för i avsnitt 7.6.2 och 7.6.3 är bedömningen att den ökade arbetsbelastningen som förslagen ger upphov till kan hanteras inom budgetramarna för berörda myndigheter.

De förslag som föreslås i den tillfälliga förordningen är tidsbegränsade. De avser en tid när det råder särskilda förhållanden och åtgärder behöver vidtas för att stärka försvarsberedskapen och höja krigsdugligheten. Avsikten är att de aktuella försvarsmyndigheternas verksamheter efter denna period ska omfattas av den vanliga miljölagstiftningen. En permanent ändring införs som innebär att tröskeln för tillståndsskyldighet höjs för försvarets anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter. Ändringen bedöms som nödvändig sett till försvarets behov och nivån för när tillståndsskyldighet föreslås gälla ligger i linje med de nivåer som följer av EU-rätten.

Vid en sammantagen bedömning och med hänsyn till de rådande omständigheterna bedöms risken för konsekvenser för människors hälsa och miljö vara godtagbara.

7.6 Statsfinansiella konsekvenser

7.6.1 Risk för nya förutsättningar för verksamheten

De redovisade förslagen innebär att det under en begränsad tid ska gå att ändra och nyetablera vissa verksamheter genom anmälan i stället för genom en tillståndsprövning. En anmälan medför inte den rättskraft som ett tillstånd ger enligt 24 kap. 1 § miljöbalken. Det innebär att när undantagsperioden är över kan ändringar och nyetableringar av verksamheter som kommit till stånd efter en anmälan kräva tillstånd. Tillståndsprövningen kan innebära att verksamheten får andra villkor än den haft enligt tillsynsmyndighetens föreläggande eller ytterst att myndigheten inte får tillstånd för verksamheten. Detta skulle innebära att verksamheten endast har det ursprungliga tillståndet eller inget tillstånd alls. De materiella kraven är dock desamma vid tillämpningen av den tillfälliga förordningen som vid en efterföljande tillståndsprövning. Sannolikheten för att verksamheten inte får tillstånd bedöms därför som liten. Nya eller ändrade villkor för verksamhetens drift kan leda till kostnader för staten. Eventuella kostnader bedöms kunna hanteras inom beslutade budgetramar.

7.6.2 Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk

Försvarsmakten och Försvarets materielverk har i dag cirka 70 tillstånd som enligt förslaget ska kunna ändras efter en anmälan. En stor majoritet av dessa tillstånd avser skjutfält, flygflottiljer och militära flygplatser. Sannolikt kommer ändringar att behöva anmälas för nästan alla dessa verksamheter. Därutöver kan nya verksamheter tillkomma. I hur många ärenden som det kommer bli aktuellt att ansöka om undantag från processuella regler är svårt att bedöma.

Förslagen innebär initialt förenklingar i Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks miljöprövningsarbete. Arbetsbesparingen bedöms dock vägas upp av den ökning av tillståndsprövningar som är att vänta efter att den tidsbegränsade undantagsförordningen har upphört att gälla. Myndigheterna kommer att behöva förbereda och hantera ett stort antal tillståndsansökningar när den tillfälliga förordningen löper ut, vilket kommer att kräva resurser och kunskap om miljöprövning. På sikt kommer således myndigheternas miljöprövningsarbete att öka. Anslagen till Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk har ökat kraftigt under de senaste åren. Den ökade arbetsbelastningen som förslaget ger upphov till bedöms kunna hanteras inom budgetramen för myndigheternas verksamhet.

7.6.3 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Förslaget kommer att leda till utökade arbetsuppgifter för försvarsinspektören för hälsa och miljö genom ett ökat antal anmälningsärenden, ärenden om undantag från vissa processuella krav och behov av tillsyn. För de verksamheter och åtgärder där den myndighet som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden bedömer att det är uppenbart eller mycket

troligt att en betydande miljöpåverkan inte kan antas skulle det kunna vara mer tidseffektivt att ge in underlag för denna bedömning än att ansöka om undantag från krav på bedömning av betydande miljöpåverkan.

Det ställs krav på att försvarsinspektören ska klara handläggningen av anmälan inom vissa angivna tidsramar. Anslagen till Försvarsmakten har ökat kraftigt under de senaste åren. Den ökade arbetsbelastningen för försvarsinspektören för hälsa och miljö bedöms kunna hanteras inom ramen för Försvarsmaktens anslag.

7.6.4 Regeringskansliet

Det föreslagna regelverket innebär processuella lättnader för vissa verksamheter. Syftet med förslaget är att möjliggöra fler ändringar av vissa befintliga verksamheter och etableringar av vissa nya verksamheter. Ärenden om anmälan om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet ska handläggas av försvarsinspektören för hälsa och miljö. Det gäller även ansökan om undantag från processuella regler. Försvarsinspektörens beslut överklagas till regeringen. Den ökade mängden ärenden till försvarsinspektören kommer att innebära att fler ärenden överklagas till regeringen.

Försvarsmakten och Försvarets materielverk har i dag cirka 70 tillstånd och sannolikt kommer ändringar att behöva anmälas för nästan alla dessa verksamheter. Därutöver kommer nya verksamheter att behöva anmälas. I hur många ärenden det kommer bli aktuellt att ansöka om undantag från processuella regler är svårt att bedöma. Ökningen av överklagade ärenden är svår att beräkna, men kostnaderna bedöms kunna öka för Regeringskansliet. Till problematiken kan läggas att vissa frågor som landar hos regeringen kommer att vara brådskande samtidigt som de kan innehålla svåra avvägningar av behovet av försvarsberedskap jämfört med risken för påverkan på människors hälsa och miljön. Regeringen behöver alltså ha miljö- och försvarsmässig kompetens och juridisk kompetens tillgänglig med kort varsel. Antalet tjänster vid Klimat- och näringslivsdepartementets miljöprövningsenhet bedöms behöva utökas med upp till tre heltidstjänster. De nya tjänsterna kan finansieras inom beslutade budgetramar.

7.6.5 Domstolar och länsstyrelser

Mark- och miljödomstolarna och länsstyrelserna bedöms inte påverkas av ökat antal mål eller ärenden initialt, eftersom de inte ingår i instansordningen för de verksamheter som ska anmälas enligt den tillfälliga förordningen. Efter undantagsperioden kan det däremot komma en ansamlad mängd ansökningar om tillstånd som har skjutits framåt i tiden under den tid som den tillfälliga förordningen varit gällande. Eftersom det är fråga om en återgång till ordinarie regelverk ska dessa handläggas inom ordinarie system och hanteras inom ordinarie budgetram för tillståndsprövningen. Det innebär att tillstånd till miljöfarlig verksamhet som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk prövas av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer. Ett sådant beslut kan överklagas till mark- och miljödomstol. När det kommer till statliga myndigheters beslut som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket eller Försvarets materielverk ska

domstolen inte avgöra målet i sak, utan endast bereda det och sedan överlämna det med eget yttrande till regeringen för prövning.

7.7 Förenlighet med EU-rätten och andra internationella regler

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (IED) berörs inte eftersom verksamheter som regleras i förslagen inte omfattas av det direktivet. Inte heller Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/49/EG av den 25 juni 2002 om bedömning och hantering av omgivningsbuller (bullerdirektivet) berörs, eftersom direktivet enligt artikel 2.2 inte ska tillämpas på buller från militär verksamhet i militärområden. Verksamhet som bedrivs på civil verksamhetsplats såsom civila flygplatser får likt i dag lösas inom ramen för de gällande tillstånden på aktuell plats samt inom ramen för tillsynen. Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Sevesodirektivet) ska enligt artikel 2.2 a inte tillämpas på militära verksamheter, anläggningar eller lager.

MKB-direktivet medger under vissa förutsättningar att undantag görs från direktivets krav på specifik miljöbedömning och tillstånd. Även Århuskonventionen medger under vissa förutsättningar att undantag från kravet på allmänhetens deltagande görs. Se närmare artikel 1.3 i MKB-direktivet och artikel 6.1.c i Århuskonventionen. Förslagen i promemorian som innebär en möjlighet till undantag från nämnda krav är i linje med vad direktivet och konventionen tillåter.

Bestämmelserna i Esbokonventionen ska inte begränsa parternas rätt att införa nationella lagar, förordningar, administrativa föreskrifter eller vedertagna rättsliga åtgärder för att skydda uppgifter vars tillhandahållande skulle kunna skada bland annat nationell säkerhet (artikel. 2.8). Förslagen uppfyller således kraven även i den konventionen.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten) innehåller ett krav på förhandsprövning av uttag av grund- och ytvatten och av utsläpp från punktkällor som kan ge upphov till föroreningar. Kravet på förhandsprövning i vattendirektivet är uppfyllt genom att ett krav på anmälan innebär att tillsynsmyndigheten ska bedöma om det behövs förbud, försiktighetsmått eller tillstånd eller om ingen åtgärd behövs (23 § förordningen om vattenverksamhet). Genomförandet av direktivet påverkas inte av detta förslag.

Både rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) förutsätter förprövning av verksamheter som kan påverka de livsmiljöer och djur- och växtarter som ska skyddas enligt direktiven. Direktiven har inga uttryckliga undantag för försvarets verksamheter eller för militär verksamhet. Art- och habitatdirektivet innehåller däremot möjligheter att under vissa förutsättningar göra undantag för tvingande orsaker av ett allt överskuggande allmänintresse

(eng. ”imperative reasons of overriding public interest”). På motsvarande sätt finns möjligheter enligt fågeldirektivet att under vissa förutsättningar göra undantag bland annat av hänsyn till människors hälsa och säkerhet. De föreslagna reglerna förutsätter att de aktuella försvarsverksamheterna prövas inom det materiella utrymme som direktiven ger, när de är tillämpliga. Förslaget bedöms därför vara förenligt även med dessa direktiv.